دەقی وتـەکەی سـەرەکی فـەرمانـدە صدام حسین لـە کاتی بـەخشینی نیشانەی ڕافیدەین و مەدالیای ئـازایـەتی بـە دەستەیـەك لە هەڵـوەدێرەکانی ئاسمان

برایانم لە ئەندامانی سەرکردایەتی گشتی، ئەوانەی ئەمڕۆ سەربەرزکران ئەخشـــەکێش و جێبەجێهێنی وێرانکردنی دوورگەی خەرجن کـە سەرچاوەیەکی گرنگە لە سەرچاوەکانی دەستدرێژی و تاوان و لام وایە عیراقی‌یەکان لە ماوەیەکی درێـــژ لەمەو بەرەوە ، بە هەندێ منداڵیشەوە ، دەپرسن ئایا کاتی ئەوە نەهاتووە کە دوورگەی خەرج وێـران بکرێ و .. هەر وەها بە شێوەیەکی گشتی‌یش ئەمە پرسیاری ڕۆژنامەنووس و ڕاگەیەنەرەکان و پرسیاری هەندێ لەو سیاسی‌یانە بوو کە سەرمان لێ دەدەن و هەموو جارێ بە کورتی وەڵامیانمان دەدایەوە کـە هەر کاتێ وێرانکردنی دوورگـەی خەرجمان بـە قازانجێکی نیشتمانی و نەتەوایەتی زانی ئەو کاتـە ئێمە بە هیممەتی پیـاوانی عیـراق دەتوانین ئـەم دوورگەیە وێران کەین .

وا ئەم کاتە هات پاش دواخستنێکی دوورو درێژ کە هۆیەکانی هەموویان سوپایی نەبوون بەڵکو هۆی تری سیاسی و ناسیاسی‌یش هەبوو و بنچینەی دوا خستنی وێرانکردنی لەم ماوە درێژەداو ڕەنگە زۆر بە دوورو درێژی باسی ئەم هۆکارەمان نەکردبێ کە ئەوەیە ئێمە هیوامان وا بوو کە دوژمنمان لـــە هەموو شتێ بێ بەش نەکەین بـە جۆرێ هەمـــوو شتێکی لە دەست بچێ و هیچ شتێکی گرنگی لا نەمێنێ کە یارمەتی ئەوەی بدا بەرەو ئاشتی هەنگاو بنێ و لە ئەنجامی لێکۆڵینەوەدا بۆمان دەرکـــەوت ئەم لێکۆڵینەوەیەمان ڕاست نیە چونکە ئەم جـۆرە دوژمنە هیچ نرخێك بۆ ماڵ و موڵکی ئێران و سامانی دانانێ چونکە لە بناغەدا هیچ نرخێ بۆ خوێنی خەڵکی ئێران دانانێ .

لەبەر ئەوە کاتێ کە سەرکردایەتی سـەیری کرد بارودۆخ و کات باشە پشتمان بەست بە خـواو پیاوانی عیراق و لە هێزی ئاسمانی‌ی پاڵـەوانـدا نووکە ڕمی لێدانی کوشندە بوون بۆ ئەم دەمـــارە پیسەی دەستدرێژی و .. ئەو پیاوانەی ئەمڕۆ بـە ناوی سەرکردایەتی‌یەوە سەربەرزمان کردن ئـەو نەخشەکێش و ڕاپەڕێنەرەن وەك وتم و ئەوانەی کـە جێبەجێیان کرد لاوانێکی خوێنگەرم و لە هەمان کاتیشدا خاوەن ئەقڵێکی تەواون وەك لەقانی هەموو پیاوە جەنگاوەرە پیرۆزەکانی هێزە چەکدارەکـانی عیراق و هەمیشە ئێمە ئەمەمان لەو ڕاســـتی‌یەوە وەرگرتووە کە ئێمە لەسەر هەقین و دڵنیاییش بووین لەوەی کە خوای گەورە یارمەتیمان دەدا کاتێ کـە بڕیـاری وێرانکردنی ئـەم دوورگەیە بدرێ بـە بێ قوربانی‌ی گـەورەو ئەنجامیش زیاتر بوو لـەوەی کـە نەخشـــەکێشەکان و ڕەنگە ڕاپەڕێنەرەکانیش چاوەڕێیان دەکرد هەرچەندە ســـووربوونی ڕاپەڕێنەرەکان لـە پلەیەکی باڵادا بوو چونکە ئێمە چاودێری مەشقکردنەکانیانمان دەکـرد و بـە دوای دەنگوباسیانەوە بووین و ئەوەی هەمیشە دڵنیـای دەکردین ئەوە بوو کە ڕاپەڕێنەرەکان لە باڵاترین پلەی متمانەکردن بە خۆو باڵاترین پلەی ئامادەبوونـدا بوون بۆ قوربانیدان لە پێناوی نیشتماندا لەم ئەرکەیاندا چونکە هەســــت بەوە دەکەن وەك چۆن هەموو عیراقی‌یەك هەست دەکا کە نرخی ئەم ئەرکە چەنـدە لە ناو شەڕو ئەنجامیاو لە چوارچێوەی کێشـــەی گشتی‌ی نێوان ئێمەو ئێراناو ئەنجامی ئەم کێشەیە سوپاس بۆ خوا .

هەموو ئەو پیاوانەی کە سووڕانەوە بەســـەر خەرجدا چ ئەوانەی خەریکی پاراستن بـــوون یـا ئەوانەی کە خەریکی لێدان بوون هەموویـان بـــە خۆیان و فڕۆکەکانیانەوە بە ساغ و سەلامەتی گەڕانەوە بۆ خاکی نیشتمان و فڕۆکەیەکیشمان نەڕووشاوەو بەڵکو هەتاکو یەك گوللەیش نەتەقێنراوە دژیـــان لە هەموو ئەو بەرگری‌یانەوە کـــە یەکێ لەوانـــەی خستبووە خەیاڵەوە کە بە ناوی کۆشکی سپی‌یەوە قسە دەکەن و بڵێ عیراقی‌یەکان ناتوانن شووشـــەی ڕۆژهەڵات وێرانکەن لەبەر ئەو بەرگری‌یە زۆرەی کـە تیایدایە بەڵام تاقە یەك گوللەیشی یا یەك پارووخی لێوە نەتەقی سوپاس بۆ خوا لەسەر یارمەتیدانی و سوپاس بۆ خوا لەسەر گەڕانەوەی پیاوان بە ساغ و سەلامەتی و دەستکەوتەوەو خوا نەخشـــەکێش و ڕاپەڕێنەرەکان سەربەرز کا .

ئێمە ئـاگـــادارین و لێیشی دەکۆڵینـــەوە

برایان بەم بۆنە تایبەتی‌یەوە دەبێ بڵێم کـــە پیاوانی هێزە چەکدارەکان لە هەموو شـــوێنێکدا سەرکەوتن وەدەست دەهێنن ، ســـەرکەوتنەکەتان سەرکەوتنەکانی پیاوانی فەیلەقی دوویان داپۆشی و وای لێ کردین بە دوورو درێژی ئاگاداری شەڕەکەیان نەبین پێش تێپەڕبوونی ماوەیەکی درەنگ بە هۆی ئەو خۆشی‌یەوە کە دایگرتبووین لـــە ئەنجـــامی سەرکەوتنەکەتان و خـــەریـــك بوونمانە وە لەگەڵ دەنگوباسی سەرکەوتنەکەتانا .

لـە فەیلەقی چواریشدا لـە دووهەم ڕۆژی سەرکەوتنەکەتانا هەوڵێکیان دا بەڵام هەروەهـــا شکانێکی خراپ شکان .. ئێستا دەستیان کردووە بە ستراتیژیەی بە ناو هێرشی بچووکی ئەنجـام گەورە لە خوارەوە تا سـەرەوەو .. وەك ئەوەی کە وشترەکەی پووری ون کردوە وك قسەی پێشینان دەڵێ و هەرچی دێنە شوێنێ و دەریان دەکەین دەڵێن بەڵکو ئەنجامێکمان دەستکەوێ لـە شـــوێنێکی تردا و ئێمە ئاگادارین و چەند مانگـی بـە ئەقـل بگەینە ئەوەی پێش ساڵێك و چەند مانگێ کە بزانین ڕێی تێدەچێ کە پەنا بەرنە بەر ئەم ڕێگایـە .. لەبەر ئەوە پێویستی‌یەکانی بەرەنگاربوونی ئـەم شێوەیەمان ئامادە کردووە .

هەتاکو لە بارەی کاتیشەوە گەیشـــتینە ئەوەی بزانین کە پەنا دەبەنە بەر ئەم ڕێگایە یەکسـەر دوای شێکردنەوەی شەڕەکانی ڕۆژهەڵاتی بەسـرەو ڕۆژهەڵاتی میسان و ڕۆژهەڵاتی دەجلە لە لایەنمانـــەوە بەڵام جیاوازی‌یەکە هەر لەوە دایە کە شـــەڕێکی گەورەیان لە ڕۆژهەڵاتی دەجلەدا کرد پێش ئەوەی پەنا بەر نە بەر ئەم شێوەیە .. بە جۆرێکی کەم پەنایـان بردە بەری بە مەبەستی هەڵخەڵەتاندنی هێزەکانمان هەرچەندە ئێمە بە ئاگاداری و بێداری‌یەوە بـە هۆی دەنگوباسی وردەوە لە بارەی دوژمن ســـــەیری بارودۆخمان دەکرد .

دەڵێم وایان بە خەیاڵدا دەهات کە ئەم شێوەیە شتێکیان بۆ دێنێتە دەست لە ئەنجامدا لەبـەر ئەوە لە ڕۆژهەڵاتی دەجلەوە هەوڵێکیان داو لە کـــەرتی فەیلەقی چوارەوە هەوڵیان داو لـە کەرتی فەیلەقی دووەوەو لە کەرتی چالاکی‌یەکانی ناوچەی ســـەرەوە هەوڵیاندا واتا یەك لە دوای یەك بە درێژایی بـەرە هەوڵیان داو جارێکی تر لە ســـەرەوە هاتنەوە بـۆ خوارەوەو هەرچی دێنە شوێنێ وردو خاش دەکرێن تیاباو ئابڕوویان دەبرێ چونکە شایانی ئابڕوو بردنن چونکە ئەوەی بە وێژدانی بەرژەوەندی‌ی گەلەکەی و مافی مرۆڤایەتی نەبینێ شایانی ئابڕوو بردنە .

ئێستا لەم هەوڵ و تەقەلایانەیاندا گەیشتوونەتە کەرتی فەیلەقی چوارو ڕەنگە کەرتی چالاکی‌یەکـانی ڕۆژهەڵاتی دەجلەو کەرتی فەیلەقی سێ تاقی بکەنەوەو ڕەنگە هێرشیش بەرنە سەر شوێنێکی تایبەتی لـە ناوچەی ژوورووداو ناوـــانەوێ بڵێین لـــە کوێوە هەوڵەکەیان دەدەن هەرچەندە زۆربەی جار دەزانین لـــە کوێوە هـــەوڵ دەدەن هەتاکـــو لـــە وردە هێرشەکانیشیانا .

هەموو ئەو پیاوانەی هەڵمەتیان بردە سەر خەرج بە سەلامەتی گەڕانەوەو فڕۆکەیەکمان نەڕووشاو ... گوللەیەکیان دژ ئاراستە نەکرا

برایان دەڵێم سەرکەوتنتان لـــە دوورگـەی خەرجدا بەشێکە لە پرۆسێسی ڕاپەڕینی سەرانسەری ناو هێزە چەکدارەکانا لە هەموو ســـــنفەکانیاو سوپاس بۆ خوا کە سنفەکەتان ڕاپەڕینی وا نائاسایی تۆمار بکا ئەگەر بەراورد بکرێ لەگەڵ ئەو بارەدا کە لە بنەڕەتدا لە ڕابوردووی نزیکدا باش بووە .

هێزە چەکدارەکان ئێستا لە مانگێ لەمەو بەر باشترن و مانگی لەمەو بەر باشتر بوون لە ســـالێ لەوەو بەرو ساڵی لەمەو بەر باشتر بوون لە دوو ساڵ لەمەو بەر .

باری دوژمنیش بە تەواوی بە پێچەوانەوە چ لە هێزە چەکدارەکانا یا لە سیاسەت و ئابووریدا .

ئێمە بەرەو ژوور دەڕۆین لە یەکێتی‌ی گەلمانـا کە بنەڕەتەو لە ئامادەبوون و سووربوونی تەواویا بۆ پێشکەش‌کردنی هەموو جۆرە قوربانی‌یەك لە پێناوی پاراستنی عیراقداو لە چاککردنی باری ئابووریشمانا بەرەو ژوو ســـەردەکەوین و لـــە ئابڕووی نێـو دەوڵەتانیشمانا بەرەو ژوور دەڕۆین و لە جێگای ناو عەرەبیشماناو لـــە پەیوەندیشمانا لەگـەڵ بـــرا عەرەبەکانمان و هەمـــوو دەوڵەتانی ناوچەدا بـــەرەو ژوور سەردەکەوین و ئەوان لە دامێنی بەرامبەردوە بەرەو خوار دەبنەوە خل دەبنـــەوە لـــە ئابووری و سیاسەتداو خل دەبنەوە لە هەڵوێستی گـــەلانی ئێرانا لە کارە دەستدرێژانەکانیان و بەرەو خـــوار دەڕۆن لە هێزی چەکدارانا بە گشتی .

لێرەدا پێویســـــــتە بڵێم ئەوسا کە ناکاو شوێنێکی بچووکیان دەگرت هێزە چەکدارەکانمـان هەوڵ و کۆششێکی دەدا بۆ ئەوەی ئەم شـــوێنە وەرگرێتەوەو هەندێ شەڕ درێژەی دەکێشـــا بۆ چەند ڕۆژێك بەڵام ئێستا شەڕەکان هـــەرچـــەنـــد سەعاتێك دەخایەنن هەتاکو ئەگەر لە ناکاو یا بـــە شێوەیەکی تر هێزێك کۆ بکەنەوە کە زیاتر بێ بەسەر ئەو وەحدەیەدا کە بەرگری دەکا لە بەرەیەکدا کـــە درێژی‌یەکەی لە هەزار کیلۆمەتر زیاترە ئەمە ڕەنگە بێ واتە مومکینە لە شوێنێکدا سەرکەون بـــەڵام لە زۆربەی جارا شوێنی چەند سریەیەك دەبێ و کـــەم ڕێك دەکەوێ شوێنی ئەوجێك بێ بەڵام هەر ئەوەندە بگەنە ئەم شوێنانە لاوان بە هێرشی بەرامبەر لە چەند سـەعاتێکدا باڵیان پێوە دەنێن و ئەوەی دەمرێ دەمرێ و ئەوەی بـــە دیل دەگیـــرێ دەگیرێ و هەندێکیشیان هەڵدێ و ئەمە نیشانەیەکە ئەگـــەر تێبکەن یا سەرکردایەتی‌یان تێ بگا چونکە ئـــەمـــە نیشانەیەکە بۆ ئەوانەی کە پسپۆڕ نین و بۆ ئەوانەی کە خەریکی کاروباری سەرکردایەتی نین کەوا ئەوان لە حاڵەتێکی ڕووخانی بەردەوامدان .

کاتێ کە هەندێ دیاردە ڕوویدا لامان لەبـــەر هەندێ هۆی زانراو لـــە هێزە چەکدارەکاندا کـاتێ کە لە ناو خاکی ئێراندا بووین بڕیاری ئەوەمان دا کە بگەڕێینەوە بۆ سنووری نێو دەوڵەتان لەبەر هەندێ هۆی واوە کە پەیوەندی‌یان بە دەوروبەری دەوڵەتان و عەرەبەوە هەبوو .

تا ئێستا لە بیرمە کە فەرماندەی فەیلەقی دوو هات بۆ بارەگای سەرکردایەتی و وتی گەورەم ئێمـــە وەزعمان زۆر نایابە بۆچی بکشێینەوە پێم وت دەبێ بکشێینەوە .. چونکە بڕیاری کشـــــانەوە پاشگەزبوونەوەی نیە لێی .

● خوا ئەقڵ و دڵی کوێر کردوون ●

وا دیارە خوا ئەقڵی کوێر کردوون و دڵی کوێر کردوون و دڵی کوێر کردوون و وا دیارە خوای گەورە شـــتێکی وای بـــۆ دانـــاون کـــە بـــە یارمەتی خوا لە خراپترین باردا دەبن .. چونکـــە دوورترین دەوڵەت لە جیهانا .. لە قووڵایی ئەفریقیاو قووڵایی ئاسیاو قووڵایی ئەمریکای لاتینیدا دەڵێـــن ڕژێمی ئێران هیچ شتێکی دەسگیر نابێ لەم شـــەڕە بەڵام کاربەدەستەکانی ئێران ئەم ڕاســـــتی‌یانە نابینن .

حاڵی ئەمانە وەك حاڵی هەندێ ئافرەتی جوانی لە خۆبایی بوو وایە کە بە گوێرەی پێویســـــت ئەقڵ و فامیان نیەو شوو ناکەن و مەرجی گـــــران دادەنێن و پیاوێکیان دەوێ ڕەنگی وا بێ و شێوەی وا بێ و فلان شتی هەبێ . زۆربەی ئەم جۆرە ژنانـــە بێ شووکردن دەمێننەوەو .. دوای ئەوە دەگەڕێن بۆ چارەکێکی ئەم مەرجانە بەڵام کەس نادۆزنەوە مارەیان کا ، حاڵیان بەم جۆرەیە دێن و مەرج بەســـــەر عیراقدا ئەسەپێنن وەکو بڵێی لە بەغدادا دانیشتبن و ئینشـــــەڵلا ئەو ڕۆژەیان بۆ دێ کـــە ئەتوانـــن بەدکارەکانیان بپارێزن و مەبەستم چاکەکانیان نیـــە چونکە لە ناو پیاوە ئایینی‌یە ئێرانی‌یەکانا لـــە نـاو ئێرانا پیاوی چاك هەیەو ... ئەو ڕۆژە دێ کە پیـاو خراپان ئەتوانن هەتاکو ڕیشیشیان بتاشـــــن و هەر یەکێکیان دەکەوێتە دەست سەد کەسی ئێرانی و ئینشەڵلا ئەو ڕۆژە دەبیسن و گوێتان لێ دەبێ .

برایان لە بیرتانە لەسەرەتای شەڕدا دەباوت کـــەی ئـــەم خومەینی‌یە خەرەفاوە وتم لـــە خوا دەپاڕێمەوە کە تەمەنی درێژ کا تا خۆی بەری ئـــەوە ببینێ کە دەستی چەپەڵی دەبڕوێنێ پێش ئـــەوەی بمرێ و شکانی تاڵ بە چاوی خۆی ببینێ و لێشـــاوی ئەو ئێرانی‌یانە ببینێ کە لە فڕۆکەخانەوە هەڵیـــان گرت بۆ بارەگاکەی چۆن دەبن بە تۆڵەسێنێك لـــە شەقامەکانی تاراندا . ئێستا ئەو ناتوانی دەرکەوێ و بە شەقامێکدا بڕواو هەتاکو ناییشـــتوانێ لـــە ئۆتۆمبیلەکەیا دەرچێ و ئەنجامی ئەو شەڕە ببینێ کە عیراق و گەلی عیراقی پێ سەر شۆڕ دەکاو دەرگای ئەتحی ئیمپراتۆری تازە دەکاتەوە بەسەر عەرەبـــدا چونکە ئێمە ئەوەمان دەوێ خۆی ئەنجامی ئەمـــە ببینێ پێش ئەوەی بمرێ .. وا دەستی پێ کـــردووە دەبینێ بەڵام لەمەولا ئینشەڵلا ئەنجامی خراپتـــر دەبینێ و دوای ئەمە تەمەن بـــە دەست خوایـــە .. ئەمەیش وترا لە بارەی بەرزانی‌یەوە کە زۆر کەســـی لە عیراقی‌یەکان کوشت .. هەندێ برا دەیانـــوت نازانین کەی ئەمە دەمرێ و وتم ئینشەڵلا نامـرێ تـا نەکەوێتە بارێکەوە خۆی شکانی خۆی ببینێ و وایش بوو لـــە دەرەوەی عیراق مرد پاش ئەوەی خۆی شکانی خۆیی بینی و بە سەر شۆڕی مرد چونکـــە دەبێ مرۆڤ لە ناو گەل و نیشتمان و ولاتیا بمرێ و باش ئەمە لێمان پاڕانەوە کە لە شوێنەکەیا بینێژن و وتمان هیچ حسابێکمان لەگەڵ مردوودا نیە حسابی لای خوایەو ڕێگامان دا بە ناشتنی و پاشـــــان دوژمنەکانی گۆڕەکەیان هەڵتەکاندو تەرمەکەیـــان بچڕ بچڕ کردو تا ئێستا کەس نازانی ئێســـقانی لە کوێیەو .. ئینشەڵلا خومەینی‌یش بە یارمـــەتی خوا ئەنجامی هەر وا دەبێ .

● لە عیراق خۆشەویست تر نیە ●

ئێمەیش سوپاس بۆ خوا ڕاستە شەڕ قوربانی تیا دەبێ بەڵام خۆمان بەوەوە ماندوو ناکەین کـــە باسی ئەوە بکەین بۆچی بەردەوامین لەسەر شەڕ .. ئەمەیە عیراق و بەرگری لێ بکەن بە سادەیی و منداڵ و ئافرەت و پیاو لەم زوبانە دەگاو باوەڕیان بەم زوبانـــە هەیە بە تەواوی چونکە هیچ شـــــتێك نیـــە خۆشەویستتر نیەو ئادەمیزاد ناتوانێ ســـەربەرزی و شەرەف و ژیان و پاشەڕۆژی بپارێزێ ئەگەر عیـراق سووك بکرێ و ئەگەر خاکی بە داگیرکردن پیس بکرێ و ئێمە گەلێکین ناتوانین بە داگیرکران ڕازی بین و لای ئێمە مردن هەزار جار باشترە لەوەی ڕۆژێ بێ هیچ بێگانەیەك دەست بەسەر کاروباری عیراقدا بکرێ و ئێمە سەیری بکەین .

برایانم عیراقی‌یەکان ئەوەیان بۆ جیهـــــان ئیسپات کردووە چونکە هەر ئێمە بەم مانایە قســـە ناکەین لە بارەی گەلی عیـــراقی مەزن و هێـــزە چەکدارەکانی و هێزە ئاسمانی‌یە پاڵەوانەکەی بەڵکـــو هەمووی جیهان بەم مانایە قسە دەکاو بـــە تاوێکی هاووێنەوە چونکە جیهان هەرچەند دوو چـــاری وێرانکاری ببێ لایەکی دەروونی‌ی زیندوو هـــەر دەمێنێ کە بڕیارو هەڵـــەنگاندنی لێوە دەردەچێ بۆ حاڵەتێکی لەم جۆرەو هەموو بڕیاری ئەوەیـــان داوە عیراق لەسـەر هەقەو ڕژێمی ئێران لەسەر ناهەقەو ئەو دەستدرێژیکەرەو بەردەوامبوونی لەسەر شـــەڕ هیچ بەڵگەو بیانوویەکی بۆ نیە .

خوا ئەو پیاوانە بپارێزێ کە بەرگری‌یان لـــە عیراق کردووەو وایان کردووە ســـەری هـــەموو عیراقی‌یەك بچێتە دەرەوەی عیراق و .. بە بـــەرزی

بڕوانە ل ١١

Institut kurde de Paris

مـــانـــای بیردۆزی گوێرەیی

● هیمن مفتی ●

((سەرەتایەك لـە بیری گوێرەیی))

وەك زۆر باوە لەناو زۆرماندا کە سەرەتای ئەم باسە لەسەردەمی ئەنشتاینەوە دەستیپێکردبێ و ئەو یەکەم کەس بوبێت کە بنچینەی ئەم بیرەی دارشتبێ بێ گومان نەء !

پێش ئەنشتاین ئەم بیرە هەر بووەو هەندێ لە زاناو فەیلسوفەکان بۆی چوون و باسیان کردوەو لەسەری دوواون ، بۆ نمونە گالیلو لە زانیاری میکانیکدا بەشێوەیەکی بیرکاریانە ڕوونی کردۆتەوە ، تەنانەت بەناوی خۆشیەوە ناونراوە بـە « گوێرەیی گالیلی » Gallelian Relativity بـەڵام ئـەم بیرەگوێرەیی « فکرة النسبیه »ی گالیلو زیاتر لەسەر شوێن و تەوەرەی ماوە « احداثیات المسافة » دواوە .

دوایی ئەنشتاین ئەم بیرەی لە قالبێکی ترا دارشتەوە توانی شوێن و کات بەیەکەوە ببەستێت بەپەیوەندیەکی بەستراو بەناوی بەستراوی شـوێن ـ کـات « منصل زمانی ـ مکانی »* وە هەروەها هەندێ دیاردەی فیزیاوی پێ لێکدایەوە کە تا پێش ئەم « ئەنشتاین » ڕوون نەبوو و بگرە بەهەلە تێ گەیشتبوون ، ئەو یاسا فیزیاویی گەردونیانەی خستە قالبێکی فراوانترەوەو لە چوارچێوەیەکی گەورەتردا .

ئەنشتاین توانی گوڕانێك بکات لـە بنچینەی تێڕوانینی « تصور » ئادەمیزادا ، وە ئەم گوڕانەش زیاتر لە سەرەتای ئەم سەدەیەوە دەستیپێکرد بەتایبەتی لەسەر دەستی ئەنشتاین بەتایبەتی چەند زانایەکی تـر بـە گشتی وەك « منکۆفسکی » و « لورنتز » ... تا ماوەیەکی زۆریش دوای هاتنی ئەم بیردۆزە ، زۆربەی خەلکی و هەندێ لـە زاناکان تێی نەنەگەیشتن وە بۆی نەچوون » تەنانەت هەندێ زانا بەهیچ جۆرێك باوەڕی پێ نەئەکردو بەنائاسایی ئەهاتە پێش چاوی » بەڵام وردە وردە هەندێ لایەنی ڕاستی بیردۆزەکە بەتاقیکردنەوە ڕوون کرایەوەو زیاتر ئاشکراو ئاسان بوو .

بە کورتی بۆمان ڕوون بووەوە بیری گوێرەیی مێژوویـەکی هـەیـە پێش بیردۆزی گوێرەیی . بیردۆزی گوێرەیی بیری کاتی « فکرة الزمن » کرد بە گوێرەیی وە مۆرە ڕەهایەی « مطلق » لابرد کـە نرابوو بە کاتەوە .

لە دوایی وای لێهات بیردۆزی گوێرەیی چووە ناو جیهانی بیری فەلسەفەو مەنطقەوە وە بەلکو قوتابخانەیەکی لە بیری ئادەمیزادی نوێدا کردەوەو بنچینـەیەکی تـری دانـا بۆ تێڕوانینی بونـەوەرو « الکون والوجود » .

● بیردۆزی گوێرەیی

Theory of Relativity

وەك زۆرمان تاقیکردنەوەی مایکلسون و مورلی بۆ دۆزینەوەی خێرایی ڕووناکی خویندۆتەوە لـە پلەکانی خوێندنیا ، ئەم تاقیکردنەوەیە زیاتر بووە هۆی سەرەتای بیردۆزی گوێرەیی لەبەرئەوەی ئـەو ئەنجامەی کـە دەستیان کەوتبوو نـە ئـەتوانرا لێکبدرێتەوە ئەگـەر خێرای ڕووناکی بـەهێزێکی ڕەها « مطلق » دانەنرایە وە ئەم ڕەهایەی خێرایی ڕووناکی بوو گوڕانێکی گەورە لـە جیهـانی بیری فیزیادا « فکرة الفیزیاء » .

بیردۆزی گوێرەی هەموو هێزێك « کـات ـ شوێن ـ مادە » بەگوێرەیی تەماشا دەکات و هیـچ جولەیەك لەناو ئەمانەدا ناتوانرێ بە هێزێکی ڕەهـا پێناسە بکرێ « ئێمە لەم نوسینەماندا باس گوێرەیی خۆشی ، شرینی ، تالی ... هتد » ناکەین چونکـە ئەمانە لەگەڵ ئەمەشدا گوێرەیین بەڵام لە چوارچێوەی باسەکەمان ئەچنە دەرەوە . وە خوێنەر ئەتـوانێ پەرتوکی « انشتاین والنسبیة ـ د. مصطفی محمود » بخوێنێتەوە بۆ ئەم مەبەستانە .

● بیردۆزی گوێرەیی بریتییە لە دوو بەش :

ا ـ بیردۆزی گوێرەیی تایبەتی
Special Theory of Relativity

ب ـ بیردۆزی گوێرەیی گشتی
General Theory of Relativity

بێ گومان ئەم دووبەشە جیاوازن لەگەڵ ئەوەی کە هەردوکیان لەسەر گوێرەیی ئەڕۆن ، وە هـەر یەکەیان لە کایەیەکدا هەندێ دیاردەی سروشـتی « فیزیاوی یان گەردوونی » لێـك ئەداتەوە و لـە چوارچێوەیەکی یاسـاکانی بیردا « قوانین الفکر » ڕاسـتە .

ا ـ بیردۆزی گوێرەیی تایبەتی :

ئەم بەشەی بیردۆزەکە لەسەر دۆخێك لەجولە ئەڕوات لەسەر هێڵی ڕاست وە بـە خێراییەکی نەگۆڕ « تاودان یەکسانە بە صفر » .

بڕوانە ل ١٠

میرخچك

بەرهەڤکرنا : بەیرەم داود

میرخچك نەخوەشـیەكڤایرەسییە ل هەمی ڕەخێد جیهانێ دخوینێت ، ئێکـــەژنەخوەشییێد بچوبکـا ب تایبەتی دەه سالی یا و پێدا، کوڕان زێدەتر دگرت ژکچان و دبت مرۆڤان پێبەلی دەهسالان بگرت بەس کێم .

میرخچك ل گوندان پتـر بەرچاڤە ژباژێران چونکـی نەخوەشییەك ب ڤەگرتنە و مال ل گوندان دبۆشن و ب تەرەبەلفن زوی ژ ئێك و دو ڤەدگرن و ب تایبەتـی نەخوەشییەك زفستانییە و بەهارییە ئەخاسمە نیسان و ئاداری . ڤایرەسێ ڤـێ نەخوەشییێ پەیدا دکـەت دبێـژنـێ (Varicella) و ژ ئێکی دچتە پێد دی دەما نەخوەش دبێنژت و د ئاخڤت یان مرۆڤ توشی وی شلەهی دبت یێژ پەڤلکێد سـەر پیستێ نەخوەشی دهێت ، ئەڤ ڤایرەسە دشـێت ژ دایکێ بچیتە بچویکی دخوینا هەڤالبچویکیڕا و بچویـك ببت و میرخچك لێ .

نیشانێد نەخوەشییێ :ـ

پشتی ڤایرۆس گەهشتە مرۆڤـی ب (٧ـ٢١) ڕۆژان دێ تایەك سڤك مرۆڤـی دگریت و پشتی ڕۆژەکێ ژڤێ بەکێ (زك ، سـینگ ، پشت و سـەر و چـاڤ) دێ پڕی پنتکێد سۆر بن و دێ بنە پرزك وپاشی پەڤلـك و ددوبڤدا دێ تەژی شـلەهی بن و ژبەر خوریانا وان گەر هاتنە خوراندن و سـەلخاندن دێ پەقن و هشك بـن و قەلپیشکان ڕاهێلن و شوینا وان چو نیشان نامینیت یـان خالەکا سپی ب جهـ د هێلـن وەکی ل زکی بن . یا گرنگە بێژین کو هەر دەمەکی ئـەم تەماشەی لەشێ نەخوەشـی بکەین دێ پنتکان ، پرزکان، پەڤلکان و هنـــدەك ب قەلپیشك بینین دا خەلـەت نەبین دگەل خوریکان چونکی میرخچك و خوریك گەلـەك وەکی ئێکن لی هەر دەمەکـی تەماشەی لەشێ مرۆڤـێ خوریك هـەیـن بکەیـن دێ پنتکان یان پرزکان یـان پەڤلکان بینن ئانکو هەمـی قۆناغان نابینین دنێك دەمدا و خوریك زێدەتر دەسـت و پێیان ڤەدگـرت ژ زك و سینگ و پشتێ ، هەروەسا قەلپیشکێ میرخچکـان ڤایرەس تێدا نینن ئـانکـو دەست دەینی چو نینە لـێ قەلپیشکێ خوریکا دەست دەینێ دێ خوریك مرۆڤـی گرن .

چارەکرن و خوە پاراستن:ـ

چو دەرمان بو ڤایرەسـی نینن لەو چارە هەر هنـدە خوە پاقژکەی و نەهێلـی پەڤلك پیس بن چونکی گەلەك جاران بەکتریا پەڤلکا دگرت و کول دکەت و کەر کول بون [...]نەنتی بایوتیك دباشن . بـو [...]نەهێلانا بەلاڤ بونا میرخچکان [...]دڤێ[...]ت نەخوەشی پێنج ڕوژان [...]بەر[...]ی دیار بونـا نیشانان و [...]شە[...]ش ڕوژان پشتی دیـار [...]بون[...]ا نیشانان تێکەلی کەسێ [...]نەب[...]یت . هەتا نوکە ڤاکسین [...]نی[...]ە بدەینە بچویکی تاکـو [...]تو[...]وشی نەخوەشییێ نەبیت [...]بە[...]س ئەو مروڤێد ل دەوری [...]نە[...]خوەشی دژین نوکە گـەر [...]د[...]ەرزییەکێ لـێ بدەین دێ [...]و[...]ان پارێزت بو چەند دمەکی [...]چ[...]ونکی ئەنتی بـەدی دژی [...]ڤ[...]ایرەسی تێدایە و گـەر [...]م[...]روڤ جارەکێ تووشـی [...]م[...]یرخچکا بو هێزەکا لەشـ[...]پ[...]ارێز (مناعه) بو مرۆڤـی [...]چێ دبیت مروڤی درێژیا ژینێ دپارێزت لەو ئابت مرۆڤ ژ جارەکێ پتر تووش بیـت وەکی سۆرکا کو بەس جارەکە میرخچك نەخوەشییەك بـێ ترسە چونکی چو (سەربارك مضاعفات) نینن ژبلی هندەك جاران سیه (هەوکردان التهاب) دقەومیت یان ڤایرەس پەڕێ دلی هەڵ[...]ددەت و هنـدەك جاران پەڤلك بخوە کول دبن ب کارێ بەکتریا ئـەو ژی دهێن چارە کرن .

دوی[...]اهیك ـ

ژێدەر :

1- Medical virology Frank J. Fenner O. White 2nd Edition.
2- Davidson's Principles & Practice of Medicine Edited by John Macleod 12th Edition.
٣ ـ الارشد الطبی الحدیث وضع جماعه من الاطبـاء مطبعه النهضه بغداد .
٤ ـ سلسله طب وعلـوم (٥) الامراض المعدیـه الفیروسیه عبدالحسین .
5- Epidemiology principles and application to infectious diseas, (Girgis Abdel Massih Tahsin Mallah Hameed Tajeldin

کـۆکـە ڕەشـە

کۆکەڕەشە یەکێکە لە نەخۆشییە درمییەکانو بە زۆری تووشی ئەو منالانە دەبێت کە تەمەنیان لە یەك ساڵ کەمترەو مەترسییەکی زۆریشی هەیە لەم تەمەنەداو لەوانەیە ببێتە هۆی مردن .

بەڵام لە دوای تەمەنی یـەك ساڵیدا ڕێژەی تووشبوونی کەم دەکات و مەترسیشی کەمە . ئەگەر منال جارێك تووشی هات ئەوا جارێکی تر تووش نـابێـت چونکە بەرگرییەکی هەمیشەیی دژی نەخۆشییەکە لە لەشیدا پەیـدا دەبێت ئـەم نەخۆشییە لە هەموو جیهاندا بلاوە ، ڕێژەی لە شارە گەورەو قەلەبالغەکان زیاترە وەك لە ناوچـــە لادێیەکاندا . نەخۆشییەکە بەهۆی میکروبێکـی تایبەتی تووش دەبێت پێی دەوترێت (میکرۆبـی کۆکەڕەشە) کە ناوە زانستییەکەی بریتییە لـەو میکرۆبـەکـە دەچێتـە لەشـەوە تاکو دەرکەوتنی نیشانەکانی نەخۆشییەکە مـاوەی (٥ـ١٥) ڕۆژ دەخایەنێ .

ڕێگاکانی بلاوبوونەوەی نەخۆشییەکە :ـ

ئەم نەخۆشییە لـە مرۆڤێکی تووش بووەوە دەگوێزرێتەوە بۆ ئەوانی تر بە یەکێك لـەم دوو ڕێگەیەی خوارەوە :ـ

١ ـ ڕاستەوخۆ بـە هۆی گفتوگۆو کوکین و پژمین دەگوێزرێتەوە بەتایبەتی لـە قۆناغی یەکەمی نەخۆشییەکەدا .

٢ ـ بە هۆی بەکارهێنان و دەست کاری کردنی ئەو کەل و پەلانەی نەخۆشەکە بە کاریان دێنێت .

نیشـانـەکـانـی :ـ

ئەم نەخۆشییە بە سێ قۆناغدا تێدەپەڕێت ، قۆناغی یەکەم بە هەلامەت و کۆکەیەکی پڕ پڕو پژمین و تایەکی سووك (لەوانەشە تای لەگەڵ نەبێت) دەست پێ دەکات .

ئەم قۆناغە نزیکەی دە (١٠) ڕۆژ دەخایەنێت پاش ئەو ماوەیە قۆناغی دووەم دێت ، لە مەیاندا کۆکەی نەخۆشەکە زۆر توندو تیژ تر دەبێت و خێرا دووبارە دەبێتەوە یەك لە دوای یەك بە جۆرێـك نەخۆشەکە ناتوانێت بە باشی هەناسە بخواتەوە لە نێوان دوو کۆکیندا ، پاشان بە هەناسە خواردنەوەیەکی قووڵ و بە دەنگێکی بەرز کۆتایی دێت کـە وەکو دەنگی کەلەشێر وایە هەروەها تووشی تەنگە نەفەسی وشین هەلگەڕانی دەم و چاوو ڕشانەوە دەبێت و زمانی دەردەپەڕێتە دەرەوە . تـــاوە (نوبە) کۆکەکە لەم قۆناغەدا ڕۆژی (٦ـ٨) جار وەیا زیاتر دووبارە دەبێتەوە ، ئەم قۆناغەش نزیکەی چوار هەفتە دەخایەنێت ، پاشان قۆناغی سێیەم دەست پێ دەکات . لەم قۆناغەدا نیشانەکانی قۆناغی دووەم بەرە بەرە کەم دەبنەوەو نەخۆشەکە هەندێك هێمن دەبێتەوە ، کۆکینەکەی کەم دەکات و ڕشانەوەو تەنگە نەفەسی نامێنێت ، هەناسەدانەکەی دەکەڕێتەوە باری ئاسایی و دوای چەند ڕۆژێك کۆکینەکەش یـا هەر نامێنێت یا زۆر کەم دەکات . ئەم قۆناغـە نزیکەی دوو مانگ دەخایەنێت ، دوای ئەو ماوەیە نەخۆشەکە چاك دەبێتەوە ئەگەر تووشی ماکەکانـی نەخۆشییەکە نەبوو بێت .

ماکەکانی ئەم نەخۆشییە :ـ

١ ـ خوێن بەربوون : هەندێك جار نەخۆش لە ئەنجامی توندوتیژی نەخۆشییەکە تووشی خوێن بەربوونی چاو یا لووت یا گوێچکە یا دەم و هەندێك جاریش تووشی خوێن بەربوونی دەماغ دەبێت .

٢ ـ هەوکردنی بەشی خوارەوەی ڕێبـــازی هەناسەدان وەکو سی ئاوسان یا فراوانبوونی بۆری هەناسە .

٣ ـ دەرچوونی ڕێکە بۆ دەرەوەی لـەش ، وە هەندێك جار نەخۆشـــەکە تووشی فتق دەبێت بەتایبەتی فتقی ناوك .

٤ ـ لەوانەیە کار لە کۆئەندامی دەمار بکات و تووشی هەندێك نەخۆشی دەماری ببێت وەکـــو ئیفلیجییەك لە ئەندامەکان لە ئەنجامی هەوکردن یا خوێنبەربوونی مێشك .

٥ ـ سیلی سییەکان .

چارەسەری نەخۆشییەکە :ـ

چارەسەرێکی تایبەتی بۆ ئەم نەخۆشییە نییە، بەڵام دەبێت هەندێك دەرمانی گونجاو بدرێتـــە نەخۆشـــەکە بۆ ئەوەی تووشی ماکـەکـانی نەخۆشییەکە نەبێت وەکو هەندێك حەبی لـە دژە زیندەگییەکان دژی کۆکەو ئێش و ئازار بەپـــێی ڕێنمایی پزیشکی تایبەتی . هەروەها پێویســـتە گرنگییەکی باش بە نەخۆشەکە بدرێت لـە ڕووی پاك و خاوێنی لەش و جل و بەرگ و خواردنی باش و جۆراوجۆرو میوەی بدرێتی لەوانەی ڕێژەی ڤیتامین دی و سی یان تیا زۆرەو ئەبێت مندالەکە یا نەخۆشەکە جیا بکرێتەوەو نەچێت بۆ قوتابخانەو لە زۆر یاری ـ کردن و ماندووبوون قەدەغە بکرێت و دوور بخرێتەوە لە بۆن و تەپ و تۆزو دووکەلی غازەکان بۆ ئەوەی تاوە کۆکە نەگرێت .

خۆپاراستن :ـ

بۆ خۆپاراستن لەم نەخۆشییە کوتان باشترین ڕێگایە ، بۆیە پێویستە منال لە تەمەنی سێ مانگیدا بکوترێت بە ڤاکسینی سیانی (دی.پی.تی) کە دژی نەخۆشی دفتیریا و کۆکە ڕەشەو دەردە کۆپانە ئەم ڤاکسینە بە سێ ژەم دەدرێت بە منال بە مەرجێك ماوەی نێوان ژەمێك و ئەوی تر مانگێك بێت ، ژەمی یەکەم لە کۆتایی مانگی سێیەمی تەمەنیدا پـــێ دەدرێت و ئەوانی تریش لە مانگی چوارەم و پێنجەمدا .

لە دوای ژەمی سێیەم بە ساڵێك ژەمێکـــی تری دەدرێنی بـۆ بەهێزکردنی بەرگرییەکەو دوای ئەمیش بە دوو ساڵ ژەمێکی تری دەدرێتێ بۆ هەمان مەبەست . ئەوەش ئاشکرایە کە بە کارهێنانی ئـەم ڤاکسینە تا ڕادەیەکی زۆر ئەم نەخۆشییەی کـەم ـ کردۆتەوەو بە دەگمەن ئێستا خەلك تووشی نەبێت .

تێبینی : بۆ نووسینی ئەم بابەتە سوودم لەم سەرچاوانە وەرگرتووە : ـ

١ ـ طب الاطفال ـ الدکتور مظفر عبدالوهـاب الطبعه الرابعه ـ بغداد ـ ١٩٨٤ .
٢ ـ طب صحه المجتمع ـ الدکتوره هناء احمـد توفیق ـ الطبعه الثانیه ـ بغداد ـ ١٩٨٢ .

ئامادەکردنی
ئەرسەلان سلیمان ڕەشید

چارەسـەریا ڕکا زاروکێ

یاسین شینو

زاروك هندەك جارا ڕکـا دگرن دا پویتە پێ بێتە کرن ژلایێ دایو بابو کەسـو کاراڤە ، ئەڤجا دەمێ مروڤ ڤێ پسیارا خارێ ژدای بابادکەتو دبێژتێ : دێ چاوا ڕکا زاروکێ خۆچارەسەرکەی ؟

بەرسڤا بەهرا پتر ژئـان دای بابا دێ ئەڤە بیت :

« ڕکا زاروکی ب دو سێ زلەها دێ [...]ارەسەربیت »۰

بەهرا پتر ژ زانایێـت دەرونی ئەڤەرا ڤێ خەلەتیێ دکەنە پلا ئێکەهێتنا دای و بابا ... [...]نکو دای بـابـا نەڤێت خو [...]سا ئاشکراکەن کو زاروکێت وان تویشـ ڕکوێ دبن [...]مە گەلەك جارا گوهـ لێدبیت، دەمێ دای باب کازندا دکەن و دبێژن :

چاڤدان و سـەخبێریـا زاروکا گەلەك شولەکێ ب زەحمەتە . ! لێ دەمێ ئـەو دبێژن شولەکێ ب زەحمەتـە ڤێ ئاخفتنێ دو مەبەستێت هەین : ئێك ـ ب زەحمەتە چنکو ئەڤ کارە (سـەخبێریا زاروکا) پێتڤی گەلـەك وەستیان و [...]ێهن فرەهییە .

دوو ـ [...]ریژیا دەمـێ زاروکێن گالەکێ ژ وەختێ دای بابا [...]ەرێخیت پاکـو وان دڤێت دگەل سەخبیریا زاروکا و [...]ختێ خـو بـ مەزێخن [...] قەتاندنا شول و پێتڤییت ژیانا ڕۆژانە .

لێ یا [...] دڤێت ئەم بێژینە دای و بابێ [...] هێژا ئەوە کو خودانکرن و چاڤدێریا زاروکا دێ گەلە[...] ب ساناهی بیت و مروڤ هە[...] ب چ زەحمەتا ناکەت د[...] مروڤ بیچەکێ ژ مەزناتی[...] خو بێتە خارێ و خو بێنی[...] بەرامبەری ژیـێ زاروکاو [...]خو بکەهیت کـە زاروك ئەڵ[...]مەزن . جارەکێ پسیار ژ [...]انایێ زانستیا دەرونی [...]روکا یـێ بناڤ ودەنگ (ـ[...]ـل) هاتەکرن و گوتی : بوچ[...]ی ئەم هنـدە دەرەڤین دگە[...]ل زاروکێت خو؟ ئینا وی بەر[...]سڤا وان داو گوتی : ئەم[...] درەڤین چنکو ئەم پێ دمە[...]بین و مـە زاروکینیا [...]خـو پاژبیرکری ئەوجا پێتڤی[...]یە هندەك مەرج لدەڤ دای و باب و وان کەسا هەبن بێ چا[...]دێریێ و پویتە ـ

بێکرنێ ب زاروکا دکـەن ژوانا دوو مەرج گەلـەك دگرنگن، ئەوژی :

(ـەمزێبکرنا زاروکـاو بێن فرەهی ۰)

چنکو زاروك بخـو گەلەك جارا حەژ ڕکا دکەن و دڤێت ڕکا بگرن دا بهایێ خو بزانن لدەڤ دای و باب و کەس و کارێت خو هەروەسـا دا باوەریا وان بهێت ب دای و بابا ودا دروستاهی بزانن کو دای و باب جهێ باوەرێ و تەناهییێنە .

ڤەکولین و دیڤچونێت زانستیا دەرونی یا زاروکـا یێت گەهشتینە هندێ کو هندەك ئەگەرن ڕکـا پەیدادکەن لدەڤ زاروکا ژوان ئەگەرا :

١ ـ کارتێکرنـا دای بابا بازێدە دبزاڤ و ئاڵفینـا زاروکادا :

نموونە بـو ڤێ چەندێ : دەمێ زاروك دکەلەکـەلا بارێادا دژیت دێ بینین ژ نشکەکێڤە دای یان بـاب هاتن ل زاروکی خورین و لێ کرە هەوار دا یارێت خـو بهێلیت و رابیت بچیـت داخارەکا وان بجهـ بینیت .

٢ ـ دەمێ گهورینـەك پەیدادبیت دریبازا ژیانـا زاروکا یارۆزانەدا .

بـو نمونە : دێ بینین زاروکەك وەسا یێ فێربی کو هەر گاڤ ل جهەکێ تایبەت دخانی ڤە روینیتە خارێ و یاریا ل وی جهی بکەت ، لێ پشتی سالەکێ یان دوو سالا لڤێ فێربینێ ئێك ژدای بابا هات و بریارەکا وەسا لـەر زاروکی دەرێخست وگوتێ نابیت تو لڤی جهی روینیـە خارێ یان یاریا بکەن .

٣ ـ دەمێ دئاخفتن و مەبەستێت دای بابا نەگەهن .

ئەڤ چەندە هندەك جارا چێدبیت دەمێ دای یان باب

بڕوانە ل ١٠

Institut Kurde de Paris

هەڵمەتی نیشتمانی و مرۆڤایەتی پیرۆز لە سلێمانی

لە سەرانسەری پارێزگای سلێمانیدا بـــۆ ماوەی (٩) نۆرۆژ لەیەكەم رۆژی مانگی ئەیلـــولی داهاتووەوە دەست دەكرێت بەجێبەجێ كردنـــی نەخشەیەكی هەڵمەتی نیشتمانی فراوان بۆ كوتانی مناڵانو دایكان .

بۆ زیاتر روونكردنەوەی ئەم مەبەستە چاومان بە لێپرسراوانی ئەملایەنە كەوتو پێشەكی .

بەرێز دكتۆر فرید مصطفی فتاح :

ئەندامی لیژنەی باڵای ئەم هەڵمەتی نیشتمانیە دەڵێ :

هەڵمەتی ناوبراو كەیەكەمیان (٣) رۆژی مانگی نۆیەو دووەمیان (٣) رۆژی مانگی دەیەو ئەوی كەیان (٣) رۆژی مانگی دوانزەیە ، ســـەبارەت بەمناڵان ئەوانەیان دەگرێتەوە كە تەمەنیان دەكەوێتە نێـوان یەكرۆژی هەتـا (٥) پێنج ساڵانو هەر لەگەڵیانا ئافرەتە دووگیانەكانیش دەگرێتەوەو نەخۆشیەكانیش برێتین لەمانە :

یەكەم :

كوتانی (بی،سی،جی) كە بەر ئەومناڵانە دەكەون تەمەنیان یەك رۆژە ، یان ئەوانەی كوتـــراونو كوتانەكەیان رادەی سەركەوتنی وەرنەگرتوەو بەمەش نەخۆشی سیل لەناویانا بنەبڕ دەكرێ .

دووەم :

كوتانی سیانیو ئیفلیجی مناڵان كە ئەمەشـــــ لەتەمەنی دوو مانگیەوە بـۆی ئەكرێـتو هەرمانگی یەكجار بەسێجارو ئەو مناڵەی كوتراوە جارێكیتر بۆی ناكرێتەوە . بێگومان ئەمەشیان دژی نەخۆـ شیەكانی كۆكەرەشەو وەناقو دەردەكۆیانو ئیفلیجی مناڵانەو ئەمەش بۆئەو مناڵانە دەكرێت كەتەمەنیان گەیشتوەتە یەك ساڵان .

سێیەم :

كوتان دژی سورێژەی خۆماڵیو سورێـــژەی ئەڵمانیو ملەخرە ئەدەتوانرێت بدرێت لەو مناڵانەی تەمەنیان كەوتوەتە نێوان یەك هەتا (٥) پێنج ساڵان.

چوارەم :

كوتان دژی دەردەكۆیان بۆ ئافرەتی دووگیان كە سكەكەی بوە بە (٣) مانگ یان زیاتر .

باشان دكتۆر فرید وتی هەروەكو لەپێشەوە باسمانكرد ئەم هەڵمەتی نیشتمانیە كارێكـــــی پێویـــستو پیـــرۆزە كـــه راستەوخۆ دەتوانێ نەخۆشیەكانی مناڵان كەمبكاتەوە هەر لە هەمـــان كاتیشـــدا بەربەســـتی مردنیـــان بكـــات بۆیە پەنا بردنەبەر دەزگا تەندروستیەكان بۆ رزگاربوون لەو نەخۆشیانە بەچاو دووجار بونیانە كارێكی ئەوپەڕی ساناو ئاسایەو لەم دەرفەتەدا بانگەوازی تێكـڕای دانیشتوان دەكەین كە بەبیر ئەم هەڵمەتەوە بڕۆن بۆئەوەی سبەی رۆژ مناڵەكانیان نەبن بەبار بەســەر خۆیانو كۆمەڵەكەیانەوە .

دوابەدوای ئەمیش كاك عمر عبدالله عزیز :

كە بەرێوەبەری ئەو دەورانەیە بۆئەم مەبەستە لەمەڵبەندی چاودێری دایكایەتیو مناڵاندا دەكرێتەوە وتی ئەم دەورانە لـــە ٢٠ر٧وە دەستی پێكردوەو توانیومانە هەر (٣) رۆژ جارێ دەورەیەك بەرێـ بكەین بەتایبەتی بۆ كارگێڕانی تەندروستی مەڵبەندی پارێزگاو قـــەزاو ناحیەكان بۆئەوەی زانیاریەكانیان دەمەزەرد بكەینەوەو ئەواتی ئەشیان شارەزا بكەیـــن كەبۆ ئەمەش نەخشەیەكی تایبەتی كێشراوەو زوربەی برا دكتۆرەكان هاوبەشی دەكەن بە زانیاری جۆراوـ جۆر وەكو گرنگیتی بی،سی،جیو چاودێری كردنی دایكانو مناڵانو كوتانو جۆرەكانی كوتان و شێوەی بەكارهێنانیان ئەمەش سەرباری فێركردنی هاوبەـ شانی دەورەكان بەچۆنیەتی گوێزانەوەو هەڵگرتنیداو دەرمانی كوتان چونكە هەریەكێكیان شێوەو پلـــەی سەرماو گەرمای تایبەتی خۆی هەیە بۆ نمونە كوتانی سیانیو ئیفلیجی مناڵان دەبێ لەپلەی ١٥ـ٢٠ ژێر سفرەوە لە فرێزەردا بپارێزرێتو بۆ ئەوانی كەشیان سەلاجەو فرێزەرو ژووری ساردی تایبەتیمان هەیە كەبەشی تێكرای پارێزگای سلێمانی تیا هەڵدەگیرێو شایانیباسە هاوبەشانی دەورەكان بەشێوەی تیوریو پراكتیك دەربارەی ئەملایەنە فێردەكرێن .

دواجار بەرێز دكتۆر رووناك ناصر حیدری :

پزیشكی چاودێری دایكایەتیو مناڵان وتـــی ئامۆژگاریەكم بۆ هەموو دایكانو ئافرەتێكی سكپڕ هەیە كە بەردەوام سەر لەمەڵبەندەكانی چاودێـری دایكایەتیو مناڵان بدەن چونكە بەشێوەیەكی گشتی ئەم مەڵبەندانە لەناو شاری سلێمانیو قــــەزاو ناحیەكاندا كراوەتەوە بۆئەوەی لــەیــەكــەم رۆژی خۆلقاندنی هەتا لەدایكبونی سەرپەرشتی بكرێت.

پاشان وتی بیرتان ئەچێ یەكێك لە مەترسیەـ كانی جاران كەهەبوو ئەوەبو كە هەندێ مناڵ دوای ئەوەی لەدایك ئەبو لەماوەی چەند رۆژێكا دەمرد .!! بەزوربە دەمانوت (شەوە مناڵەكـــەی بردەوە !!) بەڵام هەروەكو ئاشكرابە شەوە لەئارادانیە بەڵكـــو مناڵەكە خۆی توشی نەخۆشی گزاز دەبێ ئەمەش لە ناكامی سەرپەرشتیەكی نەشارەزای مامانەكـەوە بوو كە بەتیغێكی پیس ناووكی مناڵەكەی بڕیوە ..!!

شایانیباسە ئێستا ئـەم دیاردەیەبە ئێجگاری بەهۆی دەرزی گزازەوە نەماوە كەلە ئافرەتی سكپڕ ئەدرێت دوایئەوەی (٣) مانگ بەسەر پەیدابونـی سكەكەیدا تێئەپەڕێ .. ئەمەش بەدوو بەش لێی ئەدرێت كەمانگێك نێوانیان دەبێو دوای ساڵێك ئەگەر هاتو هەمان ئافرەت سكیهەبێ یانئا دەرزی سێهەمی بۆ ئەكرێو ئەمەش بۆ ماوەی (٥) پێنج ساڵ پارێزگاری ئەو دایكە ئەكات . دواجار تكام وایـە هەر دایكێكی خاوەن سۆزو ویژدان ئەگەر دەیەوێ مناڵەكەی لەو دەردانە رزگاربكات دەبێ پەیوەندیمان پێوەبكاتو ئێمەش بۆ هەموو ماڵو گەرەكێك دەچین و ئەوانەشی نەبینران دەبێ خۆیان سەر لەمەڵبەندی چاودێری دایكایەتی مناڵان (خەستەخانەی شیرەكە) بدەن .

فـــریـــا

گەشتی هاوكاری بۆ

قەزای شەقڵاوە

هەموو شتێ لە شەقڵاوەی شیریندا ، لە شـــەقڵاوەی خۆشەویستیو هاوینـــە هەواری دلگیری كوردستان، بۆنی چیاو سەوزایـــیو درەختو ئاڵگەی لێدێت ..

قەزاكە ، رۆژ بە رۆژ نوێ تر دەبێتەوە ، پرۆژەی تازەی لێدەكرێتـــەوە ، تەنانەت ، شەقڵاوەی ئەمـــرۆ ، شەقڵاوەی دوێنێ نەماوە ، لە ئەنجامی بینای تـــازەو لایەنی خزمەتگوزاری تر .

● ئەوە بو بەیانیەكی زوو ،چووینە سەردانی قەزاكەو لە پێشەوەشدا قایمقامـــی قەزاكە بەرێز شفیق ئەحمەد باسێكی شەقڵاوەی كـــردو وتی :ـ

قەزای شەقڵاوە ، بـــە ناوچەكانی تربەوە ، واتـــە حەریرو صلاح الدیـــــن ، قەزایەكی كۆنەو دەمێكـــە مەڵبەندی گەشتو گوزارەو لە هەموو لاوە رووی تـــێ دەكرێت ..

قەزاكە باخچەیەكی دلگیرە ،تێرە لە سەوزاییو جوانی، بابەخی دیاری لەوە دایـــە ، یەكەم شوێنی كەشـــــتەودووەم ســـــەردەرێی زۆر هاوینە هەواری ترە ، بۆیـــەهەموو ساڵێك . پێشـــس وەرزی هاوینەهـــــەواری خۆمانی بۆ ئامادە دەكەین ،لە ناو شاریش چەندان گازینۆیرەسمی كراوەتەوە ، جگـــە لە هی خەڵك .

● **پاشان لە بەســـەرـ كردنەوەیەكی پرۆژەكـانـدا بەرێز قایمقامی شەقـلاوەووتی :**

ســـەرتاپای خانووەكانی قەزاكە بەسەر هاووڵاتیـــان دابەش كراون ، هەروەها لە كاتی سەردانی ســــەرەكی فەرماندە بۆ قەزا ، بڕیاریدا كە خانووە كۆنەكان تێـــك بدرێن ، لە جیاتی ئـــەوە ، خانووی جوانو هاوچـــاخ دروست كران گوندە كۆنەكە تێك درا ، دەستی ئاوەدانـــی تێدا بەردەوامە بۆ ئـــەوەی ببێتە شوێنی گونجـــاوی گەشتو گوزار . .

پرۆژەی نوێ ، هەمـــوو لایەنێكی گرتۆتەوە ، لەوانــە قیرتاوكردنی شەقام كـــە برێتیە لە درێژایـــی ١٢ كیلۆمەتـــرو چارەسەركردنی كێشەی ئاو بۆ هاووڵاتیان.. هەروەهـــا دروستكردنی باخچەی مندالانو قوتابخانەی نوێ .

لە ناو باخچەكانی نـــاو قەزاش ، كۆڵانەكان قیرتاوـ كراونو بەدەستەوەیە هەرـ چی ماوە بەجێ بكەیەندرێت.

لایەنێكی هەرە زیندووی شەقڵاوە ، پێشوازی كردنە لەو گەشتكەرانەی روو لەو ناوچەیە دەكەن . بۆیـــــە هەوڵمان داوە هەمـــــوو پێویستیەك بۆ خـــۆـ شگوزەرانی میوانەكان زامن بكەین .. نابێ لێرەشـــدا هاوكاری هاووڵاتیانی قەزاكە فەرامۆش بكەین لـــە رووی خزمەتی میوانەكان ، بـــۆ ساڵی ئایندەش . نەخشـەی لە بارداندراوە بۆ ئـــەوەی شەقلاوە زیاتر بگەشێتەوە .

ـ شێرزاد ـ

«غازی» وێنەكانی گرتووە

گەشتی هاوكاری بۆ

قەزای صدیق

● شێرزاد عبدالرحمن ●

« غازي طلوب » وێنەی گرتووە

قەزای صدیق ماوەیەكی كورتە لە دایكبووە ، بەڵام لەم تەمەنە كورتەی تەمەنیدا ، گەلێك هەنگـــاوی شارستانی ناوە .

ئەمەشیان لەو ئەنجامی ئەو پرۆژە ئـاوەدانیو رێكاوبانو خزمەتگوزاریيانەی لە قەزاكەدا هاتۆتـە دی ، هەروەها لە ناحیەكانی سەر بە قەزا كـــە برێتییە لە دەیان نەخشە بۆ پێشكەوتنی .

● **شـــارێكی بچووك ..**

كە چووینە صدیق ، وێنەی پێشكەوتن بـــە تەواوی دەهاتە بەرچاو، تەنانەت ئەوەی بـەر لـــە چەند ساڵێكی كەم رێی كەوتبێتە ناوچەكە ، بـــە تەواوی دەرك بەو گۆڕانە گەورەیە دەكات ، لە رووی جموجۆڵەوە ، گەلێك چالاكی لاوانو دەســـــتی ئاوەدانی تێدایە كە لە شارێكی رازاوە دەچێت .. هەر وەكو لە دەمی بەرێز مامۆستا اســـماعیل تقی قایمقامی قەزاكە زیاتر ئەوەمان بۆ دەركەوت ..

● **بە سەركردنەوەیەكی پرۆژەكان ..**

بەرێز قایمقامی قەزا ووتی :ـ

صدیق قەزایەكی تازەیەو لە ســـالی ١٩٨٢ دامەزراوەو رەواندوزو دیانەو ســیدكانو خەلیفانی پێوەبەندە .. لە رووی پێویستی هاووڵاتیانو رووی ئاوەدانی ، هەموو لایەنەكانی نەخۆشـــــــخانەو شارەوانیو قوتابخانەو هۆیەكانی تری لە بەردەمدا كراوەتەوە ، كە نیشانەی ئەوە دەنوێنێ بایەخی دیار دراوەتە قەزاكـــە .. (١٢٩) خانوو بۆ كارگێرانی میریو ١٠ خانوو بۆ شارەوانیو كشـــتوكاڵ دروست كراوە .. كاتێك سەرەكی فەرماندە هاتـە خەلیفان ، ناحیەكە لە گەلێك لاوە ، دوا كەوتبوو ، پارەیەكی چاكی بۆ دانراو پارچە زەوی دابەشـــی سەر هاووڵاتیان كرا .. مزگەوتێك بە ١٣٠ هەزار دینار دروست كرا بۆ رەواندوزیش (٥٠٠) دینـــار درایە هەر خێزانێكو (٢٥٠) هەزار دیناریش بـــۆ شـــــارەوانی بۆ پەلەكردن لـــە بەدی هێنانی پرۆژەكانیدا .. (٥٠٠) هەزار داندراوە بۆ گونـدە هاوچاخەكان كـــە بەشێكی زۆری تەواو بووە ... گوندی « سریشما » هەر بە تەنیا خۆی بەڵگەیە بـۆ ئەو گۆڕانە دیارەی بەدی هـاتووە .. هـــاوینـــە هەوارەكانی ناوچەكە . بەتایبەتی « گەلی عەلی بەگ » بڕیاری بۆ درا كە ببێتە جوانترین وێنەی گەشـتو گوزارو لە گەلیدا پرۆژەی « هاملتۆن » كرابەوە ..

لـــە رووی ئـاودێـــری ، پرۆژەی « بەخمە » گەورەترین پرۆژەیەكە بۆ زامنكردنی پێویســـتی گوندەكان .. سەرباری ئەوانەش ، (٥٠) هـــەزار دینار تەرخان كراوە بۆ پردو شەقامو (٣٠) هەزار دیناری تر بۆ رەواندوزو (٦) هەزار بـــۆ پـــرۆژەی ناوخۆیی .. گـــەلێـــك پرۆژەش بـــە رێگەوەیە بـــۆ بەجێهێنان ، لەوانە : پرۆژەی ئاوی رەواندوز ـ بێخاڵ ، پرۆژەی ئاوی بادلیان ، كۆرین ، ساردۆ .

بڕوانە ل ١١

Institut Kurde de Paris

ئەوانەی مردن و نامرن

عوسمان دانش ١٩٢٠ - ١٩٧٠

ئەتوانم بلێیم بە تەمەن منداڵ بووم ، بەڵام هەڵچوون و داچوونی ڕۆژگارو ئەو سەردەمەو بارو جوغـزی خێزانیو کۆمەڵایەتی زوو باری سەرنجی بەرەو هەموو ڕووداوو قسەیەك ڕاتەکێشاینو زوو تۆوی هوشیاریی سیاسیو کۆمەڵایەتیی لا چاندین .

نووسینی : د. عیزەدین مستەفا ڕەسووڵ

ساڵ ١٩٤٦ بوو ، ڕیزە شەوێکم لە بیرە کە پیاوان چ لە ماڵی ئێمەو چ لە چەند ماڵێکی تردا کۆ ئەبوونەوە. ئەبێ لە دەرفەتێکی تردا باس ئەو شەوانە بگێڕمەوەو ناویان بنێم شەوانی مەهابادی یا «شەوەکانی مەهاباد» .

لە یەکێ لەو شەوانەدا بەیاننامەو ڕۆژنامەی لە مەهابادەوە هاتوویان ئەخوێندەوە ، لە ناو ئەوانەندا ئەو بڵاوکراوەیە بوو کە باسی زۆر دێڕو ناو ئەوەستانو باسیان لێ ئەکردنو شیی یان ئەکردنەوە .

لەوانەی لە بیرمەو بۆ ئەم شوێنە دەست ئەدا ، باسو ناوی «عوسمان دانش»ی بەڕێوە بەری قوتابخانەی «گەلاوێژ»ی ئەو دەمەی مەهاباد بوو .

ئەیانووت : ئەمە عوسمانی حاجی شەریفی موختارە ، ده ساڵێك بەسەر ئەم ناو بیستنەدا ڕابورد بوو ، من لە بارو پلەیەکی تردا بووم ، لە زۆر جەمسەرەوە بە«دانش» گەیشتبوومو باش ناسیبووم کە دوور لە وڵات باسی ئەو شەوە مەهابادییانەم بۆ یەکێك لە دۆستو هاوەڵانی ئەو دووری یەم ، ئەبووت :

ـ بەڵێ لە ناو هەموویاندا عوسمان دانشمان هەڵبژارد ،چونکە هەر لە سەرەتای دامەزراندنی کۆمەڵەی (ژ.ك)ەوە یەکێك بوو لەو کوردانەی عیراق کە پێوەندیی بە ئێمەوە بووو کاری بۆ ئەکردین .

ئەو دەمە شریتێکی بیرەوەریی دە ساڵی ڕابوردووم ئەهاتەوە یاد ، بیرم لەو کتێبخانانە ئەکردەوە کە لە پلەی خوێندنی ناوەندیو سەرەتای هوشیاریی سیاسیدا کاریان کردە سەر ئەوەی ئێمەو ئەوەش گێڕانەوەو باسی تایبەتیی ئەوێ . بەڵێ ـ (دانش) پێش چوونە مەهاباد خاوەن یا لێپرسراوی یەکێك بوو لەو کتێبخانانە ، پاش ئەوەش کە هاتەوەو ناسیمان پێوەندیی لەگەڵ جیهانی کتێبدا مابوو کتێبی ئەکڕی ، لە ماڵەوە کتێبخانەیەکی گەورەی هەبوو دڵو دەروونە پاکەکەی وایکرد بوو کە دەست بە ڕووی کەسەوە نەنێت .

ئێمە قوتابی بووین ،کتێب گران بوو ، هەندێ کتێب تا لە بێرووتەوە ئەگەیشتنە سلیمانی نرخیان چەند قات زیادی ئەکرد . «دانش» دەوڵەمەند نەبوو ، کۆشێ خێزانی هەبوو ، بەڵام زۆر جار ئەیووت :

ـ براینە ، هاوڕێینە ، ئێوە قوتابینو توانای کتێب کڕینتان نییە ، بەڵام ئەبێ بخوێننەوە ، من ئەیانکڕم ، وەریگرن ، بیدەن بە یەك ، بیانخوێننەوەو دووایی بیانهێننەوە .

بەڵێ : دەتوانم ئەو کتێبو سەرچاوانەی ئەدەبیاتی جیهانیتان بۆ بژمێرم کە لەو سەرەتای خوێندنەوەو هۆشیار بوونەوەیەدا ، کتێبخانەکەی «دانش» بە واتی ناساندووم زۆر کەسی تری وەك منیش هەن .

(دانش)ی نیشتمانپەروەرو پێشکەوتنخواز لە زووەوە ئالۆدەی جیهانی نووسینو شیعر بوو ، کە لە ساڵانی پەنجادا شیعری خۆیی بۆ ئەخوێندینەوە زۆر بە نموونە ئەهاتنە بەرچاومان ، بەڵام کە لەم ماوەیەی ڕابوردوودا بۆ هەندێ مەبەس لە کتێبخانەی گشتیی سلیمانی بە ڕۆژنامە کۆنەکاندا ئەچوومەوە ، کۆمەڵێ شیعرو نووسینی ساڵانی چلی دانشم دی کە بە ڕاستی بایەخی تایبەتییان هەیەو هیوادارم کوڕەکانی وەك پەیمانیان دامێ کۆیان بکەنەوە و بە یارمەتیی هەموو لا چاپیان بکەینو گیانی «دانیش» یان پێ شاد بکەین.

خۆ کە پێشەکیش بۆ بەرهەمی «دانش» نووسرا ئەبێ ئەوە بنووسرێ کە یەکەم ڕۆشنبیرو تێکۆشەری کوردە لە ڕۆژانی ڕژێمی پاشایەتیدا لەسەر خوێندنەوەی پارچە شیعرێك سێ ساڵ بچێتە بەندیخانەوەو لە تیر بارانی ساڵی ١٩٥٣ی بەندیخانەی «کووت»دا گوللەشی بەرکەوێ.

ئەبێ بڵێین «دانش» لە زۆر ڕووەوە بێگەردو دڵ سافو ساکار بوو ، ڕەنگە لەم ڕووانەوە ئەگەر میحرابی یەکەم یادکردنەوە نەبوایە زۆر قسەی بە تامو خۆشمان بگێڕایەوە ، بەڵام ئەنجامیش هەر ئەوەیە کە «دانش» نیشتمانپەروەر بوو ، باوەڕێکی قووڵی بە گەل هەبوو ، هەمیشە باوەڕی بە سەرکەوتنو پێشکەوتن هەبوو ،

هەر وەك دڵە بێگەردە سافەکەیی بەخشیبوو بە گەلو نیشتمان، هەروەها لە باڵ هەموو نەبوونیو بێ هەموو نەبوونیو بێ دەرامەتیو کوێرەوەرییەکدا ،دەرگای بۆ هەموو نیشتمانپەروەرو ئاوارەیەك کرا بۆوە ئەبێ ڕۆژێك قەڵەمێك برەخسێ ، کە لەم بارەیەوە شریتی یادگارو ڕووداو بە نووسین بنەخشێنێو چەند لاپەڕەی ڕەنگین بە «دانش» ببەخشێ.

بۆ ئەمیش ئەمە هەر یادکردنەوەیەو بە تەمای بابەتە نووسینێکی تری فراوانم . خۆزگە کەسێکی شارەزاترو لێهاتووتریش پەیدا ئەبووو ئەو ئەرکەی لە جێی من باشتر بەجێ ئەهێنا .

وا ئەزانم ئەم ئەرکەش پاش کۆکردنەوەی بەرهەمەکانی عوسماندانش باشتر بەجێ دێت .

با جارێ گوڵێكو گوڵە گەنمێکی یادکردنەوە لەسەر گۆڕی دانشدانێین .

مارتن کارتەر

ئەو شاعیرەی بەرگری لە نیشتمان کرد

■ نەوزاد ئەحمەد ئەسوەد ■

ئیمپریالیزم کە دەچێتە هەر وڵاتێکەوە ، دەست بە دزینی سامانی نەتەوەییو خێرو بێری ئەو وڵاتە دەکاتو هەموو ڕێگەیەکی نامرۆڤانە دەگرێتە بەر بۆ ئەوەی مەرامە بۆگەنەکانی خۆی مەیسەر بکاو ئەو پەڕی باڵا دەستی خۆی بەسەر تەواوی ئەو شوێنەدا بگرێ ، لە پاڵ ئەمانەشدا ، تۆوی دوو بەرەکیو جیاوازی رەگەزایەتیو بەرەلاییو رقو کینە ، بە تازەترین تاکتیكو شێوە نوێی سەرمایەداری مۆنۆپۆلی ، لە ناو جەماوەری خەڵکدا بڵاو دەکاتەوە . تیۆری جیاوازی رەگەزایەتی سەرەتیرێکەو ئیمپریالیزم ئەیدا بە جەرگی برایيو هاوخەباتی گەلانی زۆرلێکراوی دنیا ، مەسەلەی جیاوازی رەگەزایەتی لە ئەفەریقاو ئەمەریکا ، لە ڕۆژی ئیمڕۆدا ، زۆر بە ئاشکرایی دیارە ، ئەم سیاسەتی جیاوازی رەگەزایەتیەش لە بنەڕەتەوە بۆ داپۆشینی ئاروباری دەست بەسەرداگرتنی سامانی دەوڵەمەندی ئەو وڵاتانە هێنرایە ئایەوە .

لەم هەلو مەرجەدا ، شاعیرو نووسەرە ئازاو پێشکەوتنخوازەکانی گەلانی ئەفەریقاو ئەمەریکای لاتین ، ئەم بارودۆخە ئالۆزەو ئەم تاریکییە ترسناکەی سەرانسەری ناوچەکەی گرتۆتەوە ، بۆ هەموو جیهانیان رونو ئاشکرا کردووە ، کەواتە لێرەدا دەپرسین : دەوری شیعر لە وریاکردنەوەی خەڵکی ئەو ناوچەیەدا تا چەند بڕ دەکات ؟ چۆن هاوکاری تفەنگ دەکات دژی رەگەزپەرستی ؟ ئەی وەڵامو کاردانەوەی خەڵك بۆی ، چۆنە ؟ ـ مارتن کارتەر ـ ی شاعیر وەڵام دەداتەوەو دەڵێ :

ئەوەتانێ پێتان دەڵێم ..
گەلەکەم نەمرە ..
ئاڵتە بە داگیرکەران دەکەم ..
بە عەقلیان پێ دەکەنم ..
لەوانەیە نەزانن کە پلینگ هەرگیز بیر ناکاتەوە
هەروەها بەچکە بۆقو
ئەو بەرازانەی بەسەرزەویدا پەرشو بڵاوبونەتەوە..
بەڵام مرۆڤ .. تەنها مرۆڤ
دەژیو بیر دەکاتەوە .

مارتن کارتەری شاعیری پێشکەوتنخوازی وڵاتی « گۆیانا » لە ساڵی ١٩٢٧ لە شاری ئەمستردام لە دایكبووە . (گۆیانا لە لایەن سێ وڵاتی بەریتانیاو هۆڵەندەو پورتوگاڵەوە داگیر کرابو ، لە ساڵی ١٩٦١ گۆیانای بەشی بەریتانیا سەربەخۆیی وەرگرت) .

هەر لە منداڵییەوە ، وەکو کۆیلەیەك ، لە یەکێك لە ماڵە دەوڵەمەندەکاندا ئیشی دەکرد ، تەماشای هەڵسو کەوتی دەکردنو گوێی لە قسەو باسەکانیان دەبوو کە چۆن بێ ویژدانانە سامانی وڵاتەکەی دەدزن ، بۆیە لەو تەرزە ژیانە بێزار بوو و هەڵات ، دەستی کرد بە خوێندن . قوتابخانەی ناوەندیی تەواو کرد ، پاشان وەکو فەرمانبەرێك کاری کرد ، بەرگەی ئەو جەورو ستەمو تیرۆر (ئیرهاب)و ناخۆشیەی نەگرت ، چوو پەیوەندیی بە جوڵانەوەی بەرگریی گۆیاناوە بەست .

لە منداڵییەوە ئارەزووی نووسینی شیعری هەبوو لە سەرەتادا بە زمانی ئینگلیزی . لە ساڵی ١٩٥١ دا یەکەم شیعری بە زمانی خۆی بڵاوکردەوە بە ناوی « بۆ هاوڕێیەکی جوانەمەرگ » ، پاشان لەگەڵ چەند ئەدیبێکی گۆیانیدا یەکەم کۆمەڵەی ئەدەبییان دامەزراندو بەهاوبەشی کۆمەڵە شیعرێکیان بڵاوکردەوە بە ناوونیشان « گردی ئاگر بە سووری دەگەشێتەوە » بەدوای ئەمە لە لایەن رژێمی دەسەڵاتداری گۆیاناوە گیراو لە بەندیخانە توند کرا . لە ناو جەرگی بەندیخانەوە کۆمەڵە شیعری « هەڵۆ باشەکە »ی نووسی ، بەرە بەرە شیعرەکانی لە دڵو دیدەی خەڵکی وڵاتەکەی خۆشەویست دەبونو زۆرتر پەرۆشی دەبوونو تەنانەت هەندێك لە شیعرەکانی بوون بە سروودی بەرگریو نیشتمانی لەسەر زاری خەڵکی دەوترانەوە .

لە ساڵی ١٩٥٣ دا « سیمور »ی رەخنەگر ، لێکۆڵینەوەیەکی ئەدەبیی لەسەر شیعری هیندیە سوورەکانی کیشوەری ئەمەریکادا نووسیو تیادا باسی مارتن دەکاو دەڵێ : « شاعیرێکی راستگۆو چالاکە ، شیعرەکانی بۆ گەل دەنووسێو ئاراستە پرۆتیستۆ (احتجاج)ی کۆمەڵایەتیی دەکات » . هەر لە ساڵەدا لەگەڵ سەرەکی (پارتی گەلی پێشکەوتنخواز) دکتۆر (جاکان) دەگیرێو باوەیەکی زۆر دەمێنێتەوە ، (فیلز کارتەر)ی برای مارتن لە پێشەکیی کتێبێ (شیعری بەرگریی گۆیانای بەریتانی) کە لە ساڵی ١٩٥٤ لە لەندەن چاپو بڵاو کرایەوە دەڵێ : « بەپێی بیرو بۆچونی ئینگلیزەکان ، سەربەخۆیی مارتن زیانی بۆ ئاسایشی گشتی هەیەو هۆی ئاژاوە نانەوەیە » ، هەروەها دکتۆر جاکان دەڵێ « شیعری مارتن پەیوەندییەکی بەتینی لەگەڵ خەباتی کرێکارانو گەلانی زۆرلێکراوی قولەڕەشەکانو هیندیە سوورەکاندا هەیە » .

لە ساڵی ١٩٦١ ، ساڵی رزگاربوونی گۆیانا لە ژێر چنگی بەریتانیادا ، مارتن کارتەر ئازاد بوو و

بروانه ل ١١

زانایێ مەزن

مەلاخەلیلێ سێرتی

● عبدالرقیب یوسف ●

ژبەرکرن هیڤی دارم نڤیسەڤانێن مە بو ژینامێ ژیناڤا زاناو شاعرێن مە پرسێ ژ مەلایێن هەرێما خوبکن و فەیدێ ژوان ببینن دمەعنێن شعرێن شاعرێن مەیێن کەڤن دا .

مەلا خەلیل کوڕێ مەلا حسینێ هیزانی یە دسالا ١١٦٧ کوچی (= ١٧٥٣ - ١٧٥٤ زایینی) هاتیە سەر دونیایێ و دسالا ١٢٥٩ ك (= ١٨٤٣ زا) دا چویە بەر رەحمەتا خودێ وگوڕاوی دکەڤێ نێڤ گورستانا بازارێ (سێرتی) دا ژئالێی روژهلاتڤە نیزیکی دیواری گورستانێ دنێڤ کاڤلەکی دایە دگەل سێ گوڕێن تر دبێژن گوڕێن ملا مصطفیێ کوڕی مەلا خەلیلە وگورا مەلا حامد و مەلا حسینێ کوڕی مصطفی یە روژێك ژ روژێن (١٤ - ١٧ ئابا ١٩٧٧) ئەز چوم سەر گوڕاوی و ئەڤە وێنێ گوڕاوی یە وەك من گرتیە .

ناڤێ سەیدایێن مەلا خەلیل نزانین ب تەنێ مەلا (محمودی بەهدینی) نەبێ چونکە ئیجازا مەلابەتیێ ژوی وەرگرتیی یە و ئەوی ژ مەلا صالحێ موسلی و ئەوی ژ اسماعیلێ حەیدەری ژباڤێ خوە ابراهیمی حەیدەریو ژباڤێ خوە حیدەرێ کوڕێ احمد حیدر وەك ئەڤ زنجیرا ئیجازەنامێ دئیجازەناما زاناو شاعرێ کورد سەید عەلیێ کوڕی سەید سلیمانێ فندکیدا هاتیی یە یێ کو دروژا (١٩٦٨/٣/١) دا کوچێ دوایی کریە وئەڤ ئیجازەنامەیە لنك من هەیە ب خەتێ سەیدایێ زانا سەید عبدالرحمنێ

بروانه ل ١١

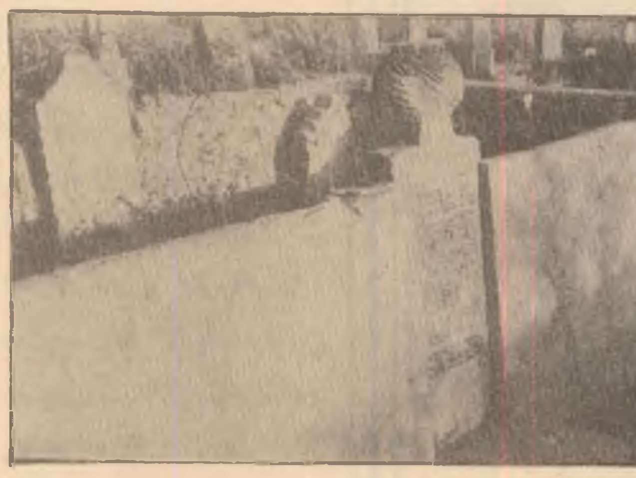

د روژناما (هاوکاری) دا ژمارا روژا ١٩٨٥/٧/١٦ نڤیسەڤانێ بەرکەتی کاك حجی، جعفر دریژ ناڤ نیشانا « مەلا خەلیل کییە ؟ » .

گوتارەك بلاڤ کریەو دبێژێ دەستنڤیسەك کەتیە دەستی من ژ (عەقیدا ئیمانی) یا ئەحمەدێ خانیو (نهج الانام) یا مەلا خەلیل پێك هاتییە و نازانم ئەڤ مەلا خەلیلە کییە و بوچی هەتا نهو کەس بەحسا ژینا ڤی هوزانڤانی نە کریە یێ کو نهج الاناما وی (٢٧٣) مالکە شیعرەو دبێژێ تەنیا ب کورتی عبدالرقیب بەحسێ وی کریە د (دیوانا کرمانجی) دا و دبێژی : داخاز دکم بەرسڤا پرسیارێن من بێیە دایین ژئالێی نڤیسەڤانان من ژی پرسیارێن من بێیە دایین ژئالێی نڤیسەڤانان ڤە .

من ژی ب ڤی تەخلیتی خارێ بەرسڤا کاك حجی جعفر د دم :

ئەڤ مەلا خلیلە (مەلا خەلیلێ سێرتی) یە یێ کو ژ ب ناڤوبانگترین و مەزنترین زانایانی کوردستانییە دنیڤ بەینا سەدێ هەژدەهەو نوزدەهێ دا وەك مەلا یحییێ مزوری و (ابن آدم) و هەڤ چاخێ وان بویە و هەکە پرسیبا ژ مەلایێن دهوکێ هەمییان بەرسڤاوی ددان چونکە هەمی مەلا خلیل ژ کتێبێن وی دناسن و نەدورە وان ژی وەك من نهج الاناما وی ژبەرکربن چونکە وەك نوبهارا ئەحمدێ خانی پاش خوەندنا قورئانێ تێیە خوەندنو

ئەفتەك

حەیرانۆکا

سپیندارێت گوندێ مە هەمی دشڤن ، سەری دهەژن ژبنی دلڤن ، سەد حەیفو مخابنی تولازێت گوندێ مە بتنێ دنڤن .

چووم نزاری نزارێ تاری، زێرەك من دیتو ژەنگاری خواری ، مەهرا مێرا ل من حەرامبت پشتی عەلیێ کوڕێ موختاری .

هەرێ کوڕۆ کوڕێ خالێ، خەنجەر زیڤو شولێ شامێ ، ژخێرا خودێرا ئەز بدامێ ، بلا خونکار هاتبا سەر ئیسلامێ .

هەرێ رەشو زمن رەشترو ، ژ تەنیا ستێلێ ڤەبیترو ، ژ بابو برا شرینترو .

بمەشینە بمەشینە ،کوڕۆ دینو خوەل سەزبانا بمەشینە ،بێلا جگارێ نە تەمرینە ئەز یا تەمە خەلکێ دینە .

کوڕۆ دینو حەوشا مالا بابێ من چەندا مەزنە ، هەچیێ هاتو روینشت بنە، من شەڤێ دی د خەونا خوەدا دیت دەیکا تە خەسیا منە .

کوڕۆ دینو وەرە مالا مە جارەکێ ، ئەزێ بو تە لێنم گرارەکێ ، ئەزێ لێکم قەلی دوهنێ ساڵەکێو بهارەکێ ، ئەگەر دەبیاتێت من گوتن کانێ قەلی دوهنێ ساڵەکێ و بهارەکێ ، ئەزێ بێژم کتکێ خوار ل بن تەبەکێ .

رێکا گەلی هاتو چوونە، تە شەلی شینە شەبکی جونە، هەرێ کوڕۆ دینو ئەگەر رۆژێ سێ جارا تە نە بینم خەربێ د هونە .

کوڕۆ دینو مالا بابێ من تەڤدا مێرن ، ب تفەنگو بارامیێرن ، دێ من کوژن دێ تە ڤەشێرن .

بێ هیڤیێ بێ هیڤیێ ، کاغەزەك هاتو ژ وولاتێ غەریبیێ ، خوەزیکا من زانیبا دێ کەنگی لاوکێ من ئێت مەعدونیێ .

کوڕۆ دینو ما تو دینی یان هاری ، رەزکێ خوە دبری بێژانکێت خەلکێ د شەوتینی ،ما کچکێ خەلکو عالەمێ سپیندارن دێ ل حەودا چینی .

کوڕۆ دینو مال خرابو ئەڤرو حەفتە سوبە هەشتە، ریکا زاخۆکا بەهدینا ل بەر من دەشتە ، عەردێ لاوکێ من لێ ل بەر من بەحەشتە .

کوڕۆ دینو ڤێ میسلێ تژێ تژێ ، قنجانێت قەهوێ سەردا درژێ ، من نەزانی ئەز دا ئێکێ هلگرم بو دەلالێ دلێ خوەژێ .

رێکا مێلا خۆیسان کورسی کورسی ، هەچیێ هاتو من ژێ پرسی ، من نەد زانی لاوکێ من دخوزت نانێ ترسی .

نورالدين سعيد مصطفى

دووهۆنراوەی کوردی

(چی بکەم عەشقە ..)

قسەی خەڵك نەترسێنێ
دڵی منت لێ بسێنێ
با بە براو باوکم بڵێن
لە لای من فلسێك ناهێنێ
دڵی خۆمەو داومە بە تۆ
چی بکەم عەشقەو دەمسوتێنێ
گەر دڵیشم رۆژێ گۆڕا
خوا کوێرم کاو بم فەوتێنێ

(سبوتان)

شەقام گەرمە بەرێشانە
هەناسەی ساردی گەنجانە
کیژۆڵەیەو دێتو دەڕوا
زوو ، زوو دڵی گەرمی دەبا
کە لێی نزیك دەبێتەوە
تەزووی بە دڵدا دێتەوە
تا پێی دەڵێ خۆشم دەوێ
سەدجار دەمرێ دەژێتەوە

● ناظم دلبەند ●

Institut Kurde de Paris

شیعرەکانی کۆڕی دەزگاکەمان لە یادی شۆرشدا لە هەولێر

تەمووز

● حمه صالح عزيز ●

مژده مانگی تەمـوز وا هـــات
مژده لـەگـــەل مژده لـە وولات
مژده مـانگی هیـــواو ئـاوات
چرای ئـازادی هـەڵ دەکـــات
ســوار چاکێـك مەشخەل بـە دەس
خاکی عیـراق نـادا بـە کـەس
لـەم مانگـەدا شـۆڕشی ســپی
هیـوای گـەلی هێنـــایە دی
بـو بـە سـەیرانو هـەلپـەرکێ
لـە گشت شارانو لـە گشـت جێ
یـادی پیـرۆز ئـەکرێتـەوه
ئـالای شـــادی ئەشنێتەوه
لـــەم مانگـەدا گـــەل ڕاپـەری
گـولی هیـوای دوژمـــن وەری
شـۆڕشی پیرۆز هـاتـە کـایـە
داگـیرکـەران بوون بێ مـایـە
چـاوچنۆکـان پیـــو بە دفـەر
ناردیــان خومەینی ئـاخر شـەر
هیـوایـــان بـوو جارێکی تـر
لـــەم وولاتــە بنـە ئـاگـر
ســـەرەك بـە پشتی گەل ڕاپەری
خـەوی نـاحـەز نـەهـاتـە دی
بـژی صــــدام بـژی وولات
بـژی تـەمـوز مـانگی خـەبـات

هەڵۆ

● جلال ملا حسن خوشناو ●

خۆزگـە شـیرین
بـەو هەڵۆیـەی
لـە ئاسمانی هەر شـارێکا
لـە بەرزایی هەر شـاخێکا
گـەر ئارەزووی فڕینی کرد
ئەفـڕی ئەفـڕی
بـە ئـازادی
ســنوور نیـیە بیوەستێنێ
پاســدار نییە بیپشکنێ
تـا پێی بلێت
کوا پێناســت
لنە کوێ هاتووی
بۆ کوێ دەچیت

* * *

خۆزگـەم شـیرین
وەك کۆچـەرێ
لـە هاوینـدا
هەڵـم ئـەدا
ڕەشـمالەکـەم
لـە کوێســتانە دلگیرەکان
لە نێو مێرگۆلە سەوزەکان
ئـا ئـەو کاتـە
چەند لام خۆشـــە
گـوێ ڕاگـرم
بۆ هـاژەی ئـاو
بۆ باڵۆرەی بێـریو شـوان
بۆ قاسپەی کەو ، کەوی کوێستان

* * *

خۆزگـەم شــیرین
جارێکی دی
من لەگەڵ تـۆ
هەزارانی وەك منو تـۆ
لـە کوێســتانـا
لەگـەڵ بێریو لەگـەڵ شـوانـا
دەستمان ئەکـرد بـە هەڵپەرکێ
چ منجـۆلی چ ئایشـــۆکێ
ئـا ئـەو کاتـە شـیرینەکـەم
لـە ئـارامگای حـــەزو ژوان
لـە دەم ڕەشـــمالی کۆچەران
تینـووی حـــەزو ئـارەزومـان
لـەگـەڵ جۆشـــی دەروونمان
دەتـارێنین
تا پێ مەســتو بێ هۆش دەبین
تا پێ مەستو سـەرخۆش دەبین

گێژەلوکە

● سەڵاح سەلیم سەیدۆك ●

ئـای زەمـانـە ! ...
دوورم لە تۆو گەڕە لاوژەی
ئـەم تاوانـە ...
تـۆ ناتوانی سیمای دەروازەی
ئەم شارە لە کەدارکەی ...
بارانی خۆر ئـەم بەهارە
بۆ خۆت ڕاخـەی ...
وا بەهـار هات ،
بە خوێنی سووری ئالی من
چرۆ دەکـات ...
کام زەوی سەختو دژوارە
ئەم بەهارە بەیداخی خۆی
تیـا هەڵدەکات !
گوڵی شادیم مەڕەنجێنە
بـە دەم بـاوە
ڕووخساری تۆ لە بن گۆمێ
مێژووەکەی شلەژاوە
ئـای زەمانـە ! ...

سەنگی دەنگم گرانترە لـەم جیهانە
گەورەترە لە گێژەلوکەی زەمانە ...
ئەمجارەیان شەماڵ بێتو دلمی بۆ، دەکەم
بە دەفێ دەف بژەنێ ..
هەتا وەکو خەمی نەزۆك کەژاوەکەم
لێ نەســەنێ
کە مێزەری تاوانی تۆ
دەمی حەزو ڕازەکانم دێنێتە گۆ
گەڕەلاوژەی ئەم تاوانە دەبێ
بـە تـۆ
خەمی تیـا گەورە دەبێ ،
چاخی شێواوی وەیشومە ،
لەگەڵ مێژوو ڕیسوا دەبێ !!
هەڵچونی لاوکێکی شێوەنی ڕەشبەلەك
مێژوو سەرچۆپی گرتووە ،
دوکەلی ژانێکی کوێرایت لە چاوی هەزاران
خســـتووە !

پرسیار و وەڵام

● ساكار برزنجى ●

لێمیـان پرسـی کێت خۆش دەوێ ؟
ئـاواتتـــە کێ ســـــەرکەوێ ؟
هـــەســـتی دڵت دژی جەنـگە
هەندێـك بـە تـۆ دڵیـــان تەنـگە
منیش پڕ بـــە هەســـتی دڵم
گـەشـــامەوە وەکـــو گـوڵم
کـە ڕووم تێکـرد هـەر وەکو بـاز
بـە ئەشـقی کوردی ســـەرفراز
ئەگـــەر بمدەن لـــە ســـێدارە
هـــەڵم بـاوێـــن لـەم شـارە
لـەت لـەتم بکـەن ئەمجـــارە
وەك دەروێشـــی شـــێخە هەژارە
زمـــانم دەرکـــەن لـــەم زارە
ئـەوســـا ئەنووســـم دووبارە
خۆشـــەویستم نیشـتمانـە
ئـاواتم هـــەر کوردســـتانـە
لـە عیـــراقی کـوردو عــەرەب
لـە ڕووی دوژمنـــی بێ ئـەدەب

ئـەبین بـە مەشـــــخەڵی وولات
بـۆ ئـازادی دەکـــەین خـەبـات
هــەمـوو ڕۆلـــەی نیشـــتمانین
خـاوەن هەســـتی یـەك پەیمانین
گـــەرچی ئێمـە دژی جـەنـگین
لـــە ڕووی دوژمن وەك پڵینـگین
لـەگـەڵ دووژمنـەکی بێ هـۆش
کوردو عـەرەب وەسـتاین بەجۆش
هەموو لـە چەشـنی ســەربازین
بـۆ نێـو ســەنگەر ســەرفرازین
ئـەمن نیشـــــتمانی پـەروەرم
ئاشـــتی خوازە هەســـتی سەرم
خەبـــات دەکـەین بـۆ نیشــتمان
دەپـارێـزیـن ئـەرزو ئاســمان
ئـاواتی مـە نیشــــــــتمانـە
خۆشـــیو شـــادی کوردســتانـە

ڕژێمی خومەینی دەجال

● عبدالله اقدسى ●

ئەی برای تێکۆشــەری ڕێگای نەجـاتی نیشـــتمان
ئەی گەلی ئێـــران زەمینی گیـــان فیداو قارەمـــان
هـاوەلاتی خۆشـــەویستو پاڵەوانی ڕێ خـەبـــات
ئـەی بـــرای پـارێـــزەری ئـازادیو بەرزی وەڵات
لابـەرن ئـەم نەنگەپیســـە وا کـە ئیمە کردە ڕەنگ
لازمو پێویســـتمانە ئـەرکی شـــانە بێ درەنگ
بێ پشوماتڵ نەبین تـا تێشـکینین دوژمنـــان
پیرە گۆرگێ وەك خۆمەینی کـافـرو هـەم جادوگــەر
نیشــــتە جێگای گەورە شێران کە تباری بێ هۆنەر
خوێن مژی ئینسان کۆژو هـەم زیدی ئینسانو بەشەر
دۆژمنی زانـاو زانیـن خۆی لـە زانیـن بێ خەبـەر
نیشتمانی نایـە ناو قۆر هەر لـە پێ تا تەوقی ســەر
کاســـبو موچەخۆرو جوتیارو ئاغــاو ڕەنجبـەر
بو بـە بابی قـۆژ لـە ئیراندا نەمـا ژیو ژیان
چەند ئەدیبو شـاعیرو نووســەر لە سێدارە دران
چەند هەزاران ئافرەتو کوڕ بێ ســوئال ئیعدام کران
چەند هەزاریش ویڵو ئـاوارە لـە خاکی هێنـدەران
چەند ژنی ســك پڕ لە چاڵا کۆشتو سەنگباران کران
چەند هەزار منداڵی بێ تاوان لـە مەکتەب دەرکـران
سەف بە سەف بۆ جەنگی بێ ئامان لەگەڵ عیراق بران
بون بە خۆراکی مەلو قەل بێ هەواڵو بێ نیشان
وا بـە فەرمـــانی خۆمـەینی پیرە زۆلی ئەبینی زۆڵ
لا بـرا زۆرانو دەرســـی قارەمـــانیو فوتبــۆڵ
قارەمانـەکـان لـە ئێـران چونـە دەرکردیانـە چۆڵ
وا لـە جێ شـــابازەکانا کوێر کوێرە گرتویە ســـۆڵ
سا خۆمەینی کەی بەسەرتا هەم خۆمو هەم خاكو خۆڵ
چۆن وەکو شـەیتان ئەتۆ ئێرانی ئیمەت کـردە چۆڵ
بۆپـەتی سێ دارە ئەو سەرتە چەلابقەو جـوان
شارو دێمان وا لە کوردستان هەموو بۆردمان کـــرا
پیـــرو منـــداڵو مـەڕو ماڵات بـەر ناپـاڵ درا
بەرهەمی دەخڵو خەلـەو خەرمـــانی جوتیـــاری هەژار
بـا هەمووی ســـــوتـاوە یاخۆ غارەتو تاڵان کرا
چەن هـەزار گەنجی شـەهیدو چەن هەزار ئاوارە بون
هـــەر کەسیش مابێ کوڕی کوژراوە یـا خـزمو بـرا
شار بە شارو دێ بە دێ خێلاتی کوردی قارەمان
چەن خەباتگێڕی دلێرمـــان بۆ نەجاتی نیشــــتمان
بون بـە قوربـــانی وەڵاتو دینو ئـازادیو ژیـــان
بیرو بـڕوایـان بـە تەنیـا بـۆ گـەلو بەرزی وەڵات
دەستیان شۆری لـە ژیـنو ئارەزویمانو حـەیـات
لـەم خەبـاتـە بێ وچانە تـا بـە ئێســـتا چل هەزار
وا بـە دەس دێـوی جەماران بێ ئەمـان دریـانەدار
وا لە زیندانی خومەینیش سەد هەزار تر هەر لەوان
مەر تـۆ نازانی بـرادەر چەن مەلای مێزەر بەســــەر
ســـەروەتو دارایی ئێرانیـــان ؛ لە ئێران بـردە دەر
وا لـە بـانقی خارجی دایناوە بـۆ ڕۆژی خـەتـــەر
خامێنەو ، سەید ئەحمەدو ، گۆر بە نەڕەی سەر فیتەخۆر
وا لـــە ئیسرائیل کڕیویـانـە گـەلێ ئاپارتمان
جەبشی ئێران لەت لـەتو بێ قیمەتو سەرکۆت کرا
پیاوی بـەرزو زابتی لایـەق لـە جەبشـا لا بـەرا
چـەن هـەزاریش بێ گۆنـاو تاوان لەسێ دارە درا
چەن هەزاریشیان لـە زیندان وان لـە تەغریبا بـرا
مـاڵو دارایی هەمویـــان کـــردە تـالانو خـــۆرا
وا لـە جێگای جەبشـــی ئێران پاســداران دانـرا
هێندێ خۆیڕیو قاتڵو دزبون بەجێ داری ئەوان
وا لـە ئیشو کـــاری کۆمەڵ ئافرەتان بێ بەش کران
وەك زەمانەی جاهلیەت سەجنی عابای ڕەش کـــران
هێندێ ئاخوندیش ئـەوا دیســـان بەوە دڵ خۆش کران
بـۆ فرۆشی ئافرەتی ڕەش پۆشـــی عابـاڕەش کـران
سەجنی ماڵـە ئافرەتو مافیان نەماوە ئافرەتان
بـا گەلی دونیـا بناسێ ئـەم لەعینــە خوێن خـۆرە
خوێن خۆرەکـــانی مغولو ، ئاتیـلا لـەو چاك تـرە
قەت پشـــو نادا گەلی ئێران هەتـا ڕۆژی نەجـــات
بـۆ دیموکـراتی لـە ئێران بـە مزووانـە پێ دەگـات
باخی ئـازادی وەڵاتمـان زۆر جـوان گرتویـە بـەر
بـۆ گـەلی ئـازادی ویســتی نیشتمانە پڕ ســـەمەر
مەرگو تـۆپینی خومەینیش بـە مزوانـە دێتـە پێش
ئـەو ڕەژیمە گۆڕ دەکەینو مۆژدەبێ بۆ خزمو خۆیش
ڕۆژی ئـازادی لـە ئیرانا دەگێڕین مێهرەجـان

قاسپەی لوتکان

● مەغدید سوران ●

هاوڕێی گیـــانی
لاوی گۆوەند
گـەردەتزانی
فەرهـادی گـورد
هونەرمەندی بێستوونی کورد
بەئێرەنگی جادووگەرێك
بۆ بوو بـە قۆچی قوربانی ؟
گـەر دەتـزانی
شەپۆلی تیژی ڕێی کاروان
لـە مهاباد یا لـە بۆکان
بـۆ مـاچ نـاکـا
لێـوی ووشـکی
دەشـــتی کوردان ؟
گـەر دەتزانی
لـە گۆرەپانی چوار چرا
باوکی کوری رەشو چرا
بۆچی لـە سێدار درا ؟
گـەر دەتزانی
جەنگیزخانیو قوومو تاران
مووسەیلەمەی توخمی شەیتان
بۆ هەستاوە دژی قورئـان ؟
گـەر ئەمانەو
قاســپەی لوتکانت دەزانی
بـەرەو تۆلـە ..
چەکت دەخستە سەر شانی
تاکۆتاییت بە زور گوێی
ئەهریمەنی جەنگ دەهانی
ئەهریمەنی جەنگ دەهانی

ڕەهێڵ

دەنگی کوردە دەربەدەرکراوەکانی بە دەســـت ڕژێمی ئێران ...
دەنگی خەبات گێڕو تێکۆشەرانی کوردســـتانی ئێـــران ...
دەنگی کوڕ پەلەو لاوانی کوردستانی ئێـــران لـــە دەســــت ئەم ڕژێمە بۆگـەنەی کە خۆی چەسپاندووە بەسەر گەلی ئێران بەگشـــتیوە کوردستانی ئێران بەتایبەتی ..

گـەر ڕەهێـڵ هـات بـە توندو تـاو
بـــە بـارانێکی پـڕ لـــە ئـاو
کێ ئـەلێ هـەلناســـتی لافـاو
کـە هـەڵ دەستی لە دەشتو شـار
وەك یـەکێتی لاوو جـووتیـــار
هەڵمت دەبـەیـن بـۆ سەر زووردار
بـە یـەکێتی کـــوردی بتـــەو
ئێمەش هـــەڵدەســـتین لـە خەو
نـاپرســـین لـە ئەمو لـە ئـەو
دەســــت دەکـەینـە چەکوچی کار
ســـەددێك دەکەین لـە دەوری شار
نـەك بمان خـوا دوو پشـــكو مار
لـەســـــەر دەرکـەن خەیاڵی خـاو
گـەر نەوەســـتین لەبەر هـەتـاو
چۆن دەبـڕیـن شـــــەپۆلی ئـاو
هـەوری تیرو ئـاوی شــــێواو
هێرش دەکـــا بـە تـونـدو تـاو
چـارەی نـاکـا کـوردی دامـــاو
بـا یـــەکێتی بکـــەیـن تـەواو
بەســـەر بەســـتی هەستین لە ئـاو
نـە وەك بشـــكێ ســـەددی پۆڵاو
گـەر تـۆ نـەت بی ئـازاری گیـــان
بـۆچی دەخـۆی حەبو دەرمـــان
ئـەی دڵ پـاکی نێـو کوردســـتان

سيد جلال سيد حسن برزنجى

Institut Kurde de Paris

جەنگی جیهانی سێیەم ئەستێرەو

● حیلمی عەلی شەریف ●

دەزگاکانی ڕاگەیاندنی دەوڵەتانی ڕۆژهەلاتو ڕۆژئاوا ، ڕۆژنامەو گۆڤارو ڕادیۆو تەلەڤیزیۆنو .. هەموو بەباسکردنی جەنگی ئەستێرەوە خەریکن ، ئەم لایەنە بەشێکی زۆری لە قەوارەی گشتی پروپاگەندەو ڕاگەیاندنی هەردوو جیهانی سۆشیالیستو سەرمایەداری گەورەی بۆ خۆی تەرخان کردووە .

دەزگا ئیمپریالیو سەرمایەداریە گەورەکان بەوە پاکانە بۆ خۆیان ئەکەن کە بەرەی سۆشیالیستی چ لە هێزی پیادەو زرێ پۆشو ئاسمانیداو چ لە کۆڕی ڕۆکێتی دورهاوێژو مام ناوەندیدا بەرەی جیهانی ئازاد (سەرمایەداری) یان بەجێهێشتووە کە ئەمە بەلای ئەوانەوە زەمینە بۆ جەنگێکی لەناوبەری گەورە خۆش ئەکات ، بۆیە ئەبێ لەم بەجێماویە خۆیان ڕزگار بکەنو بەپێشخستنی کەرەسە جۆربەجۆرەکانی جەنگو چەکدار کردنی ئاسمان بەچەکی ڕۆکێت شکێن گوایە چەکدارێتی ولاتە سۆشیالیستەکان بەتایبەتی یەکێتی سۆڤیەت بگرنەوە .

هەروەها دەزگاکانی ڕاگەیاندنی ولاتە سۆشیالیستەکان بەتایبەتی هی ولاتی سۆڤیەت شەووڕۆژ خەریکی پروپاگەندەن دژی ئەم سیاسەتەی بەرەی ڕۆژئاوا بەتایبەتی هی ولاتە یەکگرتووەکانی ئەمەریکا وە مەترسیەکی زۆریان لێنیشتووە . ئەم بەرەیە سوورن لەسەر ئەوەی کە بە جێبەجێ کردنی نەخشەی چەکدار کردنی ئاسمان ، واتە جەنگی ئەستێرە ، ئەمان لە کۆڕی چەکدارێتیدا تای تەرازوویان لاسەنگ ئەبێتو بەرەو دواوە پاشەکشێیان پێئەکرێت . وە سەرکردەکانی سۆڤیەت بەتایبەتی سکرتێری گشتی پارتی کۆمۆنیستی سۆڤیەتی خێراخێرا هەڕەشەی ئەوە لە ولاتە یەکگرتووەکانی ئەمەریکا ئەکەن کە هەرگیزاو هەرگیز نایەلن تای تەرازوو بەلای ئەمەریکادا قورس ببێت .

ئەوی ڕاست بێت ئەم پێشەکیە کورتەم بۆ ئەوە ئەنووسی کە ئەم دیاردەیە بخەمە پێشچاوی خوێنەران بەلکو بۆ دەرخستنی دیاردەیەکی لەمە سەیرتر لە جیهانی سێیەمدا .

هەر خوێنەرێك چاوبگێرێت بلاوکراوەکانی جیهانی سێیەمدا بان سەرنجی دەزگاکانی ڕاگەیاندنو پروپاگەندەی ئەم جیهانە بدات ، کورج بۆی دەرئەکەوێت ، کە گۆشەیەکی زۆر بچوکیان بۆ ئەم لایەنە تەرخان کردووە ، کە بەرواڵەت ئەبوایە زۆر لەمەی ئێستا زیاتر بایەخ بەم لایەنە بدرایە .

چونکە هەر کاتێ جەنگی سێیەم بە بۆمبای ئۆتۆمیو کیمیاییو هەمە جۆرە فرەکوژەکانی ترەوە ڕوو بکاتە ئەم جیهانە تەڕرو وشك بەیەکەوە ئەسوتێنێتو گیانلەبەر لەسەر ئەم سەرزەمینە بێگیان ئەکات .

کەواتا ئەم کەمتەرخەمیو بایەخ نەدانە بۆچیو سەرچاوەکەی ئەبێ چی بێت ؟! کەمتەرخەمییەکەش ئەوەندەی تر سەیرو بێبەلگە ئەبێت کە ئەم جەنگە جاوەڕوان کراوە ئەگەر ئەمەریکا تیا سەرکەوێت ، لە لایەکەوە جیهان بۆ ئیمپریالیزم تەخت ئەکاتو لە لایەکی تریشەوە دۆستو پشتیوانێکی گەورە لەدەست جیهانی سێیەم ئەدات یان هەر هیچ نەبێت پەیوەندیە لەنگەر گرتووەکانی ئابووریو عەسکەریو سیاسیەکانی ئێستای نێودەوڵەتان لە گرێژەنە ئەبات . ئەگەر بڕوا بەو ڕاستیە مەوزووعیە بکەین کە هیچ دیاردەیەك بێبناغەیەکی ماددی لە خۆیەوە ڕاست نابێتەوە ، ئەوا ئەبێ ئەوەش بسەلمێنین کە ئەم دیاردە نالەبارەش بێبناغەو سەرچاوە نییە .

هەرچەندە شیکردنەوەو دەستخستنە سەر هەموو سەرچاوەکانی ئەم دیاردەیە لەم گۆشە بچوکو سەرپێیەدا جێگای نابێتەوە ، بەلام هەر ئەتوانرێت باسی خالە سەرەکییەکانی بەکورتی بکرێت .

پێش هەموو خالەکان ئەوەیانە کە نێوانی دەوڵەتە سۆشیالیستەکان خۆیان ئەو شیرازە توندو تۆڵەی جارانی نەماوە ، ئنجا نێوانی سەرجەم دەوڵەتە سۆشیالیستەکانو جیهانی سێیەم کە ئەبوایە تا ولاتە ئیمپریالیو سەرمایەدارە گەورەکان زیاتر خۆیان لە کۆڕی چەکی فرەکوژو سامناکدا کۆبکردایەوەو بەرەوپێش بڕۆیشتنایە ئەوەند زیاتر یەکێتی تێکۆشانی نێوان ولاتانی جیهانی سێیەمو ئەم ولاتە سۆشیالیستانە پتەوو بەهێزتر بوایە دوای ئەمە بەهێزبوونی پیلانو نەخشەی ولاتە ئیمپریالیستەکان لە نێو جیهانی سێیەمداو بەتایبەتی نەخشەی کاریگەری ئەم ئیمپریالیستانە لەکۆڕی تێکدانی ژیانی ئابووریدا . بوون بە ژێر باری قەرزاریو کزبوونی بەرهەم هێنانو بەرەوژێر چوونەوەی بزوتنەوەی بازرگانیو شکستی نەخشەی پیشەسازکردنی ولاتانی جیهانی سێیەم ڕەنگدانەوەی سەرکەوتنی ئەم نەخشە وێرانکەرە دوژمنانەیەی ئیمپریالیستەکانە دژی ئەم بەشەی ولاتانی جیهان .

وەکو ئەزانین قاتوقڕیو برسێتیو کەم دەرامەتیو قەرزاریو ئالۆزی ژیانی ئابووریو کۆمەلایەتی بەشێوەیەك ڕووی کردۆتە زوربەی زۆری ئەم ولاتانە ، هەندێکیان تەنانەت قازانجی قەرزەکانیشیان پێنادرێتەوە چ جای خوودی قەرزەکە .

بێگومان ئەم ژێر ئەوتنە ئابووریەی ئەم ولاتانە لە لایەکەوە بەناچاری سەرکردەی زوربەی زۆری ئەم ولاتانەی لە ئاستی دەوڵەتە ئیمپریالیستەکاندا ئەگەر سەرشۆڕ نەکردبێت هیچ نەبێت دەمکوتو بێدەسەلاتی کردووە . وە لە لایەکی تریشەوە زەمینەیەکی فراوانی بۆ بەهێزبوونی بزوتنەوە دەستە ڕاستو کۆنەپەرستو کۆنەپارێزەکان خۆش کردووە ، جگە لەوەی ڕێگایەکی فراوانی بۆ جامبازێتیو کودتای عەسکەریە گەورەکانی ئەم ولاتانە خستۆتە سەرپشت .

بەلام لە هەمووی نالەبارو پڕ ناسۆرتر ئەو زەمینە ئەفسیە پۆخلەیە کە لە ناو گەلانی جیهانی سێیەمدا وردە وردە جێگای بۆخۆی خۆش کردووە ، زەمینەی کەم بڕوایی بە یەکێتی تێکۆشانی ئەم گەلانەو گەلانی ولاتانی سەرمایەدارو دەولەتانی سۆشیالیستی جیهان بە خەباتی ناوکۆیی دژی ئیمپریالیزمو جەنگ .

بێگومان ئەم بێبڕواییە بۆتە ماکی ساردبوونەوەی خەباتی گەلان دژی جەنگو نەخشەکانی وەماوەدان بەپێشخستنی چەکی فرەکوژو لەناوبەر . کە ئەم دیاردە جەرگبڕە زۆر بەروونی لە خەباتی ناوکۆیی شۆڕشگێڕانەی گەلاندا تەنانەت هەر گەلە لە ولاتەی خۆشیدا دژی ئیمپریالیزم ڕەنگی داوەتەوە .

ئەگەر سەرنج بدەینە ئەو نەخشە گلاوانەی ئێستا وەکو بەرزەکی بانان بەناو ولاتانی جیهانی سێیەمدا یەکیەکو بە کۆمەل ڕەت ئەبێ چەند سالێك لەمەوپێش هەر ئیمپریالیزم خۆی نەی ئەوێرا بیر لە ئاشکراکردنیان بکاتەوە . کەی دوو سێ دە سالێك لەمەوبەر مانۆڤەری « ئەستێرە گەشە » نەیوێرا ڕوو بکاتە نێو دەولەتانی خاوەن گەلانی خەباتکەرەوە !!

هەروەها کەی ئەمەریکا بەڕێش سپیو ناوبژی کەر لە نێوان گەلانی شۆڕشگێڕو دەولەتانی داگیرکەرو ڕەگەز پەرستدا وەکو ناوبژی کەری نێوان نامیبیاو بریتوریای ڕەگەزپەرست !! یان ئەمانە بەلگەی دیارو ڕوونی بەرەوخوار خلیسکانی ئەم بەشەی جیهانی ئەمرۆمانە .

بۆیە بۆ بەربەستکردنو لەوە زیاتر نەخلیسکانی ئەم جیهانە لە کۆڕی بێباکیو کەمتەرخەمی دژی ئیمپریالیزمو نەخشەکانی ئەبێ هەموو هێزە دژ بە ئیمپریالیزمەکانی جیهان ڕاچلەکنو تۆزی ورە بەردانو هەرەسی ئەفسی لە خۆیان بتەکێننو هۆیەکانی ئەم دیاردە نالەبارە لە ڕەگو ڕیشە هەلکەندنو وەکو ڕابووردوو بەلکو بەشێوەیەکی نوێو گونجاو تر لەگەل باری خەباتی شۆڕشگێڕی ئەمرۆماندا دەستبکرن بە خەباتێکی ناوکۆیی بەسامو کاریکەر لە پێناوی ئازادیو کامەرانیو خۆشگوزەرانی سەرجەم گەلانی جیهانداو لەناوبردنی ئەو جیاوازیە بەرچاوانەی نێوان گەلانی جیهانی سێیەمو جیهانی ولاتانی سەرمایەدار کە هاتوتە کۆڕی ژیانی ئەم چەرخەمانەوە .

بروانە ل ١١

ئێران شووڕەی مەرگ

● سیاووش بەشیری ●
نووسیویەتی
● ب . شەپۆل ●
کردوویەتی بە کوردی

(لە کاتی خۆیدا لە زنجیرەیەك ووتاردا ، بەسەرهاتی دەربازبوونی نووسەری پێشکەوتنخوازی ئێران « سیاووش بەشیری »مان کرد بە کوردیو لە لاپەڕەی ئەم ڕۆژنامەیەدا بلاومان کردەوە ، لێرەشدا چەند بەشێکی یادداشتەکانی ئەو نووسەرە بلاودەکەینەوە ، کە هێشتاکە خەریکی بلاوکردنەوەیەتی لە دەرەوەدا) .

((بەشی یەکەم))

گوێم بۆ شل کردبوون دەربارەی ئەو زامە قوولە دەدووان کە دوێنێ شەو (ماشەللا قەساب) لە دەمو چاومدا نەخشاندی ، تازە لە خەو هەستابووم تا پێشوازیی بەیانییەکی تر بکەم نازانم چی بۆ هەلگرتووم لە ناکاودا « میر بەلووکی » کە یەکێکە لەوانەی لە زیندانەکەمدان زنجیرەی بیرو خەیالەکانی پێبڕیم کە ئوقمیان ببووم بۆ ئەوەی داوام لێبکات سووتووی جگەرە ، بەو زامە قوولەی ڕوومەوە بکەم چونکە باشترین دەرمانی ئەو جۆرە زامانەیە ! لەو جۆرە شوێنانەدا ، وەلامیم نەدایەوە .. وورتەم لە زار وەدەر نەهات .. بگرە سوپاسگوزاریی ئەم پێشنیارەیشم نەکرد .. چونکە سوپاس تەنیا شتێکە لەم دۆزەخەدا کە ئێمەی تێدابن پێی ڕانەهاتووین ..

کاتژمێر وەك ڕۆژەکانی دی بە دوای یەکدا تێدەپەڕین تا بوو بە دوو .. سێ .. چوار کەچی نە (صادق خەلخالی)و نە (ڕەزوانی) نەگەیشتنە ژووری ئەشکەنجەدان کە (طە هماسبیو ، صەفاو ، قەیصەرو حاجی ئەحمەدی شەهاب)ی تێدابوون ، ئەنجام بۆمان دەرکەوت کە (خەلخالی) لەگەل ڕەزوانیدا بە ئیش بۆ شاری ڕەشت ڕۆیشتوون ! چوار ڕۆژ دەخایەنێت !

چوار ڕۆژ پشووومان پێدا دێتەوە .. چوار واتایەکی گەورەیان هەیە زیندانییەکان نەبێت کەسی تر نایزانێت .. واتە چوار ڕۆژی تر لەم زیندانەدا دەژێین ئەمەیش دەکاتە چل ساڵ !

خۆرئاوا « قەیسەر » هاتە ژووری مەرگەوە هەموومان هەستاین .. هاتنە ژوورەوەی لەپڕو ناکاوی وی تۆقاندینی .. لە ڕوویدا بزە دەیگرتین بێ دەستەلاتی خۆمان ، بێئەوەی وەلامی بزەکانمان وەربگرینەوە .. ئاووڕی لێدامەوە داوای لێکردم خۆم ئامادەبکەم لە (بەندیخانەی قەسر) بۆ زیندانی « ئیڤین » بگوێزمەوە ! باوەڕم نەکرد ! (ئیڤین)ی بەدناو ! ئاووڕم لە (موحەمەد میر بلووکی) دایەوە دیتم دەگریا چونکە ناتوانێت لێم دوور بکەوێتەوە .. لێی نزیك بوومەوە .. لە ئامێزم گرت .. دەستم کرد بە ماچ کردنی .. هەستم بە گەرمو گوڕیی فرمێسکەکانی کرد بە ڕوومەتمدا دەهاتنە خوارێ .. بەڕێکردنێکی تال بوو .. نەماندەزانی شتەکە چییە ئەوە نەبێت کە لێك دووردەکەوینەوە .. دۆستایەتیو .. هەڤالیەتیو .. خۆشەویستیو .. فرمێسکمان تاقی کردنەوە دەبێت ئەمڕۆ لێك دوورکەوتنەوەیش تاقی بکەینەوە .. بارێکی نائاسایی لەشی داگرتم .. لەم جرکەدا هەستم بەوە کرد کە حەزم لە (ژووری مەرگ)ەو نامەوێت لێی دووربکەومەوە ..

(ئەمیر) گەیشتو بۆ ژووری (خەلخالی) لەبەری دامو لەوێ (عەقید خەلیل ڕەزم ئەفرووز)م بینی کەواتە تەنیا من نیم بۆ زیندانی (ئیڤین) بگوێزرێمەوە (عەقید ڕەزم ئەفرووز)یشم لە تەکدایە ئێرە بەجێدەهێلم بۆ زەمینەیەك نایناسمو خێلێکی نوێش هیچ شتێك دەربارەی ئەندامەکانی نازانم ، بە پێی « وەسل » وەریانگرتینو « تەسلیم » یان کردین .. ئای بۆ گەردوونی چەپگەرد (سیاووش بەشیری)ی نووسەرو ڕۆژنامەنووسی بەناوودەنگ بەپێی « وەسل » وەریدەگرنو تەسلیمی دەکەن ؟!

ئەو ئۆتۆمبیلەی کە بۆ (ماڵە نوێیەکە)ی دەبردین ، کەوتەڕێ !! حەوت کەس لە ئۆتۆمبیلێکی سوپاییدان .. دوو بەندیو پێنج پاسدار .. دوو بەندیی بێدەستەلاتو پشتشکاوی نائومێدو پێنج پاسداری چەکدار .. ئای چی بەرانبەرییەکی نارێکە .. تەنیا پاسدارێك بەسەر بەزەوییماندا بداتو تێکمان بشکێنێت ! چەندم ئارەزوو دەکرد پێیان بێژم بەڕاستی لە ئێمە دەترسن ؟

گەیشتینە شوێنەکە کە بە شەقامی ئازادی کۆتایی دێت ، یەکێك لە پاسدارەکان دەستی برد چاوی بە دەسەسرێکی ڕەش بەستین .. پاشان زانیم ناوی (ئەبوو عوبێد) بوو ، (عەقید خەلیل ڕەزم ئەفرووز) لە تەنیشتمەوە دانیشتبوو بەلام تاکەی لە گەلمدا دەمێنێتەوە ؟ نازانم تاوانت چییە ؟ یەکێکیان پرسیاری کرد ئەمزانی پرسیارەکە ئاڕاستەی من بوو یان هاوڕێکەم ؟ کپو بێدەنگ بووین .. کەسمان وەلاممان نەدایەوە .. پرسیارکەرەکە دووبارە سەرلەنوێ پرسیاری کردەوە (تاوانت چییە ؟ ئەی عەقید ..

نازانم هێشتاکە نازانم .. عەقید بە دەنگێکی لەسەرخۆ بەلام پڕ بە تووڕەییو ڕقەوە وەلامی دایەوە ..

ئەی تۆ ؟ پرسیارەکە ئاڕاستەی من بوو پێم گوت گرنگ نییە بەلام نەوەد تاوانیان ئاڕاستە کردووم ! نەوەد تاوانو هێشتا هەر ماووم ؟

گەیشتینە (ئیڤین) .. کە خالێکە دەکەوێتە کۆتایی هێلی تۆقاندنو خوێنەوە .. شارێك ناوی لەسێدارەدانی شەوانەو .. دادوەریی خومەینیو .. بەدادگادانی نایاساییانەیە !

کێ (سیاووش بەشیری)یە ؟ من .. تۆ ؟ یەکەمین شەپازلەم لێدرا بەرلاجانم کەوت .. یەکەمین شەپازلەی لێمدرا لە تۆمارگەی ڕەشی ئیڤیندا تۆمارم کرد ، کەچی یەکێکیان داوای لێکرد لێم دوور بکەوێتەوە .. پاش ئەوە کابرا تازەکە هاتە لامو پێی گوتم بۆچی سەریان نەتاشیویت ؟ پێم گوت نازانم لەوانەیە تاوانەکەم هێشتا نادیار بێت ! پاشان بردمیە ژوورێکی بچووکەوە مێزێکی تێدا بوو هەندێك دۆسیێو کاغەزی لەسەر دانرابوو داوای لێ کردم دابنیشم .. دەستی بە پرسیارکردن کردو منیش وەلامم دەدایەوەو ڕیکۆردەرێکیش لەبەردەمماندا دانرابوو قسەکانی تۆمار دەکردین .. پاش پرسیارو وەلامدانەوەیەکی یەك سەعاتیی ڕەبەق لەسەر کاغەزێکی بەردەم خۆی دەستی بە نووسین کردو داوای لێ کردم بیخوێنمەوەو مۆری پێدا بنێم ... ئیفادەیەك بوو بە زمانی منەوە نووسرابوو دەیویست مۆری بکەم (غەفار پوور تەلەفۆنی بۆ کردم پاشان ئۆتۆمبیلێکی لاندرۆڤەری بۆ ناردم یەکێك لە پاسدارەکان لێیدەخوڕی کە ناوی عەلی ڕەزایە بۆ ئەوەی لە کەرەج لەگەلیدا کۆببمەوە .. یەکەمین جار (٨٠) هەزار تومەنم دایە .. دووەمینو سێیەمین جاریش لە تاران چاوم پێی کەوتو (٢) ملیۆن تومەنم دایە .. چوارەمین جاریش لە شاری قومو لە مالی مشکێنی چاوم پێی کەوتو (٢٠٠) هەزار تومەنم دایە ..

پرسیار : بۆچی ئەو پارەیانەت بە غەفار پوور دا ؟

وەلام : بۆ ئەوەی خۆیو عەلی قدووسی یارمەتیم بەن) .

ئەو ئیفادە درۆیینەم ئیمزا نەکرد .. هەڕەشەی لێکردمو بۆ زیندانەکەی گێڕامەوە .. بەگریانەوە بۆ زیندانەکە گەڕامەوە .. جارێکی تر بیرو سۆزم بۆ خێزانو .. دایكو .. براو .. دۆستەکانم فڕی .. ئەی ئازادی تۆ لە کوێیت ؟ بۆ دایکم .. خێزانەکەم .. منداڵەکانم بەرە تا هەزاران بەسەرهاتو ڕووداویان بۆ بگێڕمەوە .. من ئەمڕۆ بە تاقیکردنەوەی ئیڤیندا تێدەپەڕم !!

● ماوەیەتی ●

ئێران لەناوەوە

● فۆاد حسین ●

نادی کە ئەندامی ئەنجومەنی شورای ئێرانە بەراوردێکی نێوان دوو بۆدجەدا کردووە .. ئەو بۆدجەیەی کە لە وەختی شادا بۆ لێدانو ئامرازەکانی دادەنراو بۆدجەی ئێستا کە مەلاکان بۆ هەمان مەبەست تەرخانکراوە .. !

تەرازووەکەی سەنگەلارە جیاوازیەکی ئێجگار زۆر لەنێواندا دەرکەوتووە ، خومەینی گەلێ دڕندەترو ناپاکتر دەرچوو شتی وای هێناوە بۆ سزادانی مرۆڤ هەرگیز شای کۆن بیری لێیان نەکردۆتەوە .. بێگومان ئەمانەش بە ملیۆنەها دولاریان بۆ خەرج کردوون ..

نادی لەکاتی بەراووردکردنەکەدا ووتویەتی « ڕژێمی شا » (٢٢) ملیار ڕیالی بۆ هێزەکانی پۆلیس ساڵی ١٩٧٧ تەرخان کردبوو و (٣٠) ملیار ڕیالی بۆ هێزەکانی دەرەك .. بەلام ڕژێمی خومەینی (٦٢)ملیار ڕیالی بۆ هێزەکانی پۆلیس ئەم ساڵ تەرخانکردووەو (٧٧) ملیار ڕیال بۆ هێزەکانی دەرەك ..

ئەمە ئەوە دەگەیەنێت بۆدجەی پۆلیس بەرزبوونەوەیەکی تۆمارکردووە لە کاتی خومەینیدا .. دەگاتە (٢٨٠) لە سەددا بۆدجەی دەرەك (٢٦٠) لە سەددا بەرزبۆتەوە ..

ئەندامی ئەنجومەنی ڕەفسنجانی لە قسەکانیدا بەردەوامە « دوو دەزگای لێدانو تۆقاندن دروست کراوە لەوەختی خومەینیدا یەکێکیان « کومیتە »ی پێ دەلێنو ئەوی تریان « پاسداران » واتە پاسدارانی خومەینی .. یەکەمیان ١٥ ملیار ڕیالیان داوەتی ئەوی تریان ١٢٧ ملیار ڕیان .. سەرجەمی ئەو پارانەی کە ئەمساڵ هێزەکانی ئاسایش خەرجی کردوون « ٢٨٢ » ملیار ڕیالە واتە « ٢ر٣ ملیار دولار » بە بەراوورد لەگەل ساڵی ١٩٧٧ کە « ٥٢ » ملیار ڕیال بوو .. » .

کورتە بەراووردەکەی « نادی » ئەندامی ئەنجومەنی شورا ئەوەیە بۆدجەی هێزەکانی ئاسایش لەکاتی خومەینی پێنجو نیو جار بەقەد ئەو بۆدجەیەیە کە لەکاتی شادا تەرخانکرابوو ..

ئەم بەرزبوونەیە لە بۆدجەی تۆقاندنو سزادان لەکاتی خومەینیدا دیارترین « دەسکەوتەکانی » خومەینیمان پیشاندەدات کە بۆ گەلانی ئێرانی وەدیهێناوە .. نەك هەر ئەمەش بەلکو « دەسکەوتێکی » گرنگتری هەیە ئەویش زیادکردنی ژمارەی گۆڕستانەکانە .. ئەو چەند جارێکە لە ئێراندا بلاویدەکەنەوە کە خومەینی فلانە ڕۆژ فلانە شاری کردۆتەوە .. ئەمە هیچ سەیر نییە بەلای کەسێکەوە خەریکە گیاندەداتو دەیەوێ ژمارەیەکی ئێجگار زۆر لە گەلانی وولاتەکەی لەگەل خۆیدا بۆ گۆڕستان بەرێت .. !!

Institut Kurde de Paris

لە یەکێتی ئەدیب‌و نووسەرانی لقی سلێمانیدا

چلەی ماتەمی خوالێخۆشبوو بورهان قانع

سەرلەئێوارەی ڕۆژی هەینی ڕێکەوتی ٩-٨-١٩٨٥ لەباخچە خنجیلانەکەی یەکێتی ئەدیب‌و نوسەرانی کورد لەسلێمانی یادی چلەی ماتەمی نوسەرو ڕۆژنامەنوس مامۆستا (برهان قانع) کرایەوە ..

سەرەتا کۆڕی ماتەم بەخوێندنی چەند ئایەتێکی قورئانی پیرۆز لەلایەن شاعیر مەلا بێچاو - دەستی پێکرد دوابەدوای ئەوەش ئامادەبوان دەقیقەك بۆ گیانی پاکی خوالێخۆشبوو وەستان‌و دەستکرا بە- خوێندنەوەی وتارەکان ..

شاعیر کاك سلام محمد کۆڕەکەی بەڕێوەئەبود ناو- بەناویش چەند پارچە شیعرێکی ئەخوێندەوە .

* وتاری یەکەم لەلایەن بەڕێز دکتۆر نافع ئاکرەیی سەرەکی ئەدیب‌و نوسەرانی ناوچەی کوردستان خوێندرایەوە .

* گێڕانەوەی چەند بیرەوەری‌یەك لەلایەن مامۆستا (محمد ئەمین پێنجوینی) سەرەکی یەکێتی.

* خوێندنەوەی وتاری کۆمەلەی ڕۆشنبیریی کوردی لەبەغداد لەلایەن مامۆستا (محمد بەدری)یەوە .

* خوێندنەوەی وتارێك لەلایەن دۆست‌و ئاشنای دێرینی خوالێخۆشبوو ، مامۆستا (ئیبراهیم کۆیی) کە چەند یادگارێکی تال‌و شیرینی لەگەل خوالێ- خۆشبوودا گێرایەوە .

* مامۆستای چیرۆك نووسی (محمد رشید فتاح) بەوتارێك بەشداری کۆڕەکەی کرد .

* گێڕانەوەی چەند بیرەوەری‌یەك لەلایەن مامۆستا (ساجد ئاوارە)وە .

* دوا وتاریش بەناوی بنەمالەی خوالێخۆش‌بوو لەلایەن مامۆستا (وریا قانع)ەوە خوێندرایەوە .

کۆڕەکە نزیکەی دوو سەعاتی خایاندو خەلکێکی زۆر ئامادەبوون .

لقی سلێمانی

وەرزش

ئامادەکردنی : موفق محمد صابر .

کورتە باسێك دەربارەی تۆپی باسکە

تۆپی باسکە دووەم یاری‌یە لە جیهانی وەرزش ، پاش یاری تۆپی پێ بەلکو خۆشترین یاری‌یە لە ئەمەریکای باکوور .

یاری تۆپی باسکە یاری‌یەکی نوێیە بەرانبەر یاری تۆپی پێ ، ئەم یاری‌یە لە سالی ١٨٧٢م بۆ یەکەم جار پەیدابوو کە ناسرا بەیاری تۆپی باسکە وەژمارەی یاری زاناکان بە تەواوی دیاری نەکرابوو .

لە سالی ١٨٩٥م هەر گۆلێك بەسێ یاخود بەچوار خال تۆمار دەکرا پاشان ڕێك کەوتن کە بە دوو خال تۆمار بکرێ . وە فڕێدانی بەڕەللا (الدمیه الحره) بە یەك خال تۆمار دەکرا .

لە سالی ١٨٩٧م ژمارەی یاری زاناکان لە پێنج کەس پێك هاتبو کەوا هەتا ئێستاش هەر پێنج کەسە . وە لە سالی ١٩٠٤م یاری زان دەرنەکرا ئەگەر بهاتبایە جوار یا پێنج هەلەی بکردبایە

ماوەی یاری تۆپی باسکە پێك هاتووە لە چل دەقیقە ،دابەش‌کراوە بە دوو قۆناخ (شوط) هەر قۆناخەك بیست دەقیقەیە بەمەرجێ دەبێ هەر چل دەقەکە یاری تیابکرێ ؛ واتە لەکاتی ڕاوەستاندن یا جونە دەرەوەی تۆپەکە بۆ دەرەوەی یاریگایەکە بەکات ئاژمێردرێ .

یاری تۆپێ باسکە لەو یاریانەیە کە نابێ هەردوو تیپەکە بەك سابن لە یاریەکە . بەلکو دەبێ بەکێکیان سەر کەوتن بە دەستبێنێ ، لەپاش درێژە -دان بەیاریەکە لەدووای چل دەقەی ڕەسەنی یاریەکە .

لە سالی ١٩٣٦م بۆیەکەم جار یاری تۆپی باسکە چووە ناو یاریەکانی ئەولومپی .وە لە سالی ١٩٥٠م یەکەم پالەوانیەتی سەربازی تۆپی باسکە لە پایتەختی بلجیکا- بروکسل ، کرا .

- مەرجەکانی یاریزانی‌تۆپی باسکە : -

١ - درێژبو بالەبەرزی‌یاری‌زان لەیاری تۆپی باسکە مەرجێکی سەرەکیە ، کەوادەبینین زۆر بەی تیپەکانی ئەم یاریە ؛ درێژو بالەبەرزن ئەوەش بۆ ئەوەی دەستیان بەهاسانی بگاتە‌تۆڕەکەی گۆلەکە .

٢ - بۆ ئەوەی بە هاسانی‌تۆپەکە بکرن‌و گۆل بکەن .

لەو یاریزانانەی کەلەیاری‌تۆپی باسکە ناویان دەر- کردووە ، ئەوانیش ئەمانەن:

ا - یاریزانی لیبی (سلیمان علی فتنوش) کەلە سالی ١٩٦٢م ناوبانگی دەرکرد ، کە درێژی بەژنی گەیشتە ٤٥ر٢م .

ب- یاریزانی کچ لەم یاریە ئەویش لەیەکێتی سۆفیەت ، ناوی دەرکردوەکە ناوی (ئیولیانە سیمنوف) درێژای بەژنی دەگاتە ١٨ر٢م .

ماوە بلێین ، بەرزایی گۆلی باسکە دەگاتە ٥ر٣م ، دوور ترین گۆل لەماوەی‌نێوان (١٢ر٢٧م) تۆمارکرا لەلایەن یاری‌زانی ئەمەریکی(رودی ولیانی) بوو .

وەلە چەشنە سەیرەکانی‌یاری تۆپی باسکە کەلە (ئەمسا)کرا تیپێ لەتیپێکی‌تری بردەوە (٢٣٦) خال بەرانبەر بە (١٥) خال .

یەکەم پالەوانێتی یەکانی جیهانی

بۆ هەموو یەکێتی‌یەکی‌وولاتانی وەرزشی ، لە هەر یاری‌یەك لە یاری‌یە وەرزشی‌یە بەناو بانگەکان لە جیهاندا ، پالەوانێتی‌یەکی‌جیهانی ڕێك دەخرێ چ سالی جارێك بێت یان دوو سال‌جارێك یان چوار سال جارێك .. (بەگوێرەی‌بڕیاری ئەو یەکێتی‌یە وەرز- شی‌یەی کە ڕێکی دەخا) ..تیادا جموجۆلی ئەندامەکانی ئەو یەکێتی‌یە وەدیار دەکەوێ،کە بەسەرپەرشتی یەکێتی- یەکە خۆی ڕێك دەخرێ ...ئەمەش خشتەیەکە بەناوی ئەو یاری‌یانەی کە بۆ یەکەم‌جار پالەوانێتی جیهانی‌یان بۆ ڕێك خرا ...

یەکەم پالەوانێتی جیهانی‌بۆ (پایسکل) ئەسپە ئاسیننە بۆ (خێرایی) لە سالی ١٨٩١دا بۆ (ڕێگاو بان) لە سالی ١٩٢١ دا ڕێك خرا .

- یەکەم پالەوانێتی‌جیهانی بۆ (دەست ڕێژ)کردن لە سالی ١٨٩٧ دا ڕێك خرا.
- یەکەم پالەوانێتی‌جیهانی بۆ (جومناستیك) بۆ (پیاوان) لە سالی ١٩٠٣دا و بۆ (ئافرەتان) لە سالی ١٩٣٤ دا ڕێك خرا .
- یەکەم پالەوانێتی‌جیهانی بۆ تۆپی پێ لە سالی ١٩٣٠ دا ڕێك خرا .
- یەکەم پالەوانێتی‌جیهانی بۆ بەرز کردنەوەی قورسایی لە سالی ١٩٣٧ دارێك خرا .
- یەکەم پالەوانێتی‌جیهانی بۆ (تفەنگ و نیشان) لە سالی ١٩٣٧دا ڕێك خرا.

- یەکەم پالەوانێتی‌جیهانی بۆ زۆران بازی (سەربەخۆ) لە سالی١٩٤٦ دا و بۆ (ڕۆمانی) لە سالی ١٩٤٦ دا ڕێك خرا .
- یەکەم پالەوانێتی‌جیهانی بۆ پێنج خشتەکی نوێ لە سالی ١٩٤٩ دا ڕێك‌خرا .
- یەکەم پالەوانێتی‌جیهانی بۆ تۆپی سەبەتە بۆ (پیاوان) لە سالی ١٩٥٠دا و بۆ (ئافرەتان) لە سالی ١٩٥٣ دا ڕێك خرا .
- یەکەم پالەوانێتی‌جیهانی بۆ تۆپی بالە بۆ (پیاوان) لە سالی ١٩٤٩ داو بۆ (ئافرەتان) لە سالی ١٩٥٢ دا ڕێك خرا .

- یەکەم پالەوانێتی جیهانی بۆ سوارچاکی لە سالی ١٩٥٣ دا ڕێك خرا .
- یەکەم پالەوانێتی جیهانی بۆ تۆپی دەست بۆ (پیاوان) لە سالی ١٩٥٤دا و بۆ (ئافرەتان) لە سالی ١٩٥٦دا ڕێك خرا .
- یەکەم پالەوانێتی جیهانی بۆ (جزدۆ) لە سالی ١٩٥٦دا ڕێك خرا .
- یەکەم پالەوانێتی جیهانی بۆ (یاری‌یە هێزی- یەکان) لە سالی ١٩٧٢دا ڕێك خرا .
- یەکەم پالەوانێتی جیهانی بۆ (مەلەوانی لە سالی ١٩٧٣دا ڕێك خرا .
- یەکەم پالەوانێتی جیهانی بۆ (مشتەکۆلە) لە سالی ١٩٧٤ دا بۆ (ئارەزوومەندان) ڕێك خرا.

عبدالستار جەباری
- کەرکووك -

کاك عبدالرحمن‌و ٢١ سال وەرزش

تیپی وەرزشی بالە لەلادێ‌خنجیلانەکەی مەرگە نزیکەی چارەکەسەدەیەکە دامەزراوە،لەلایەن چەند مامۆستایەکی دلسۆزەوە ، لەوانە مامۆستا-یان عبدالباقی سەعید بەرزنجی‌و ئەنوەر سەعیددارتاش‌و چەند مامۆستایەکی تر بەهاوکاری قوتابییان‌و خەلکەکە .

● یەکێك لەو ئەندامانەی کە ٢١ سال لەتیپەکەدا ئەندام‌بووەو ماوەیەکی زۆریش وەك ڕاهێنەری تیپەکە ماوەتەوە کاك (عبد الرحمن حاجی علی)یە کەلە چاوپێکەوتنێکدا هەندێ پرسیارمان لێ‌کرد .

پ- بەلای ئێوەوە وەرزش چی‌یە ؟

و : وەرزش چالاکی‌یەکی بەدەنی - کۆمەلایەتی‌یە . ئاشنایەتی‌و خۆشەویستی‌و گیانی لەخۆبووردن‌و هاوکاری لەنێوان وەرزشە- وانەکاندا بینا دەکات . بۆیە دەبێ هەمیشە بەچاوی ڕێزو خۆشەویستی‌یەوە سەیری وەرزش‌و چالاکیەکان بکرێ‌و ڕێزی تایبەتیش بۆ وەرزشەوان‌و گۆرەپانی یاریش دابنرێ .

پ هەلبژاردەی تیپی وەرزشی بالەی مەرگە لەچ ئاستێکدایە ؟

و : ئەم تیپە لەسەرەتاوە بەگیانێکی لەخۆبووردوانەوە بەرووی چالاکی وەرزشی بوونەوەو بەشداری زۆر یاری -کردووە ، بەتایبەتی یاری لەگەل هەموو قوتابخانەکاندا لەناوچەکەو چەند تیپێکی ڕانیەو قەلادزێ‌و دوکان .. کەلە زۆربەی هەرزۆر یاندا سەرکەوتووبووە . بۆ نموونە چەند یاریەکی سالی ١٩٨٤-١٩٨٥ بەم‌شێوەیە .

١ - لەسێ یاری لەگەل هەلبژاردەی ڕانیە ، دووجار براوە بووین‌و یاری‌یەکیشیان بە هۆی بارانەوە تەواو نەکرا کە دووکێتم بەرامبەر بەك بووین .

٢ - لەقەلادزێ لەیەك یاری‌دا براوە بووین .

٣ - لەدووجار لەگەل هەلبژاردەی دوکان ، جار براوە بووین‌و لەیاریەکیش دۆڕاو . هەرچەندە تیپی هەلبژاردەی دووکان یەکێکە لەتیپە هەرەبەهێزەکانی یارێزگای سلێمانی .

٤ - سەرکەوتوو بووین بەسەر هەموو تیپەکانی لەناو -چەکەدا هەن . لەوانە : (بنگرد ، مەمەندەاوە ، سەرسیان ، کانی‌توو ، ئاومۆزێ ...هتد) .

پ لەدوا پرسیارماندا : دەتانەوێ چ بلێین ؟

و : هیوادارین هەموو تیپەکانی‌تری پارێزگاو شوێنەکانی‌تر هاوکاریمان بکەن بۆ بەرەو پێش‌چوونی وەرزش لەناوچەکەمان‌و شوێنەکانی تریش .

لقی سلێمانی

Institut kurde de Paris

بەشی شانۆ لە

پەیمانگای هونەرەجوانەکانی سلێمانی

جهاد دلپاك

کردنەوەی پەیمانگایەك یائەکادمییەکی هونەری لە یەکێك لە شارەکانی کوردستان خەون و ئاوات و داواکاری هەموو هونەرمەندێکی کورد بوە ، زۆر لە مێژەوە . ئەوە بو شوکر ئەوخەونە هاتە دی و پەیمانگای هونەرە جوانەکان لە شاری سلێمانی دامەزرا . بەلآم بەداخەوە بەشی شانۆی ئەم پەیمانگایە لە ئاستی ئۆمیدو ئاواتی هونەرمەندانی کوردنیەو گەلێك کەلێن و بۆشایی تیدایە :

١ – وەرگرتنی قوتابی لەم پەیمانگایە بەپێی تواناو بەهرەی هونەری نیە ، ئەمەش بوەتە هۆی ئەوەی گەلێك گەنجی خاوەن بەهرەو توانای کورد دەرفەتی خوێندنی لەم پەیمانگایە بۆ نەرەخسی و دەرگایان لە روو دابخری و زۆر قوتابی وربگیرێت کە هیچ ئۆمیدێکیان لێ نەکرێ لەوەی خزمەت بە دوا رۆژی شانۆی کوردی بکەین .

٢ – هەر لە سەرەتای دامەزراندنیەوە بەشی شانۆی ئەم پەیمانگایە لە ڕێی چەند کادرێکی کوردی‌یەوە دەبرێت بەرێوە. ئێمە لە کاتێکدا پەنجەی رێزو ستایش بۆ ئەو مامۆستایانە درێژ دەکەین و سوپاسی هەوڵ و کۆششی دلسۆزانەیان دەکەین بەلآم وەکو حقیقەتێکیش دەبێ ئەوە بلێین نە بەو مامۆستایانەو نە هیچ کەسێکی دی لەو هونەرمەندانەی ئێستای شانۆی کوردی ناتوانرێ بە چاکی و بە درێژی پێنج سالی خوێندن ، ئەو قوتابیانە لە هەموو روویەکی هونەری و رۆشنبیری پێ‌بگەبنین ، چونکە ئەم کارە تەنها بە کەسانی پسپور دابین دەکرێ ،هەر ئەمەشە بوەتە هۆی ڕادەنزمی خوێندن لەم پەیمانگایەو تێنوێتی رۆشنبیری و هونەری قوتابیانمانی بێ‌نەشکێ .

٣ – لەبەر ئەو هۆیەی سەرەوە ئەم پەیمانگایە پێویستی بە کادری هونەری پسپۆر هەیە لە بوارەکانی نواندن و دەرهێنان و ئەدەب و مێژوی دراماو دەنگ و وەرزشی شانۆیی ..هتد بۆ پڕکردنەوەی ئەو بۆشایە .

٤ – زۆر قوتابی هەن وا پێنج سالی خوێندن تەواو دەکەن کەچی تا ئێستاش لە هیچ بەرهەمێکی سالآنەی ئەو پەیمانگایە بەشداریان نەکردوە – یا رێگەیان نەدراوەتێ بەشداری بکەن– بگرە دەتوانم بلێم هی وا هەیە هێشتا خۆی لەسەر تەختەی شانۆ نەبینیوەتەوە . چونکە بەشداری‌کردنی قوتابیان لەو بەرهەمانە هەر بە تەنها بە پێی تواناو بەهرەی هونەری نیە بەلکو هەندی ئیعتباراتی شەخسیشی لە دوایە . بۆیە زۆر قوتابی خاوەن بەهرەو توانا لە بەشدار بوون بێ بەش کراون ئەمە جگە لەوەی دەبینین چەند کەسێك لە زۆربەی ئەو بەرهەمانە دووبارە دەبنەوە وەك بلێی جگە لەوانە قوتابی دی لەو پەیمانگایە نیە ،یاخود مامۆستاکان ئەوەندە هەوڵ نادەن بۆ پێ گەیاندنی کەسانی دی .

٥ – ئەوەی باوە لە زۆربەی پەیمانگاکان ، بەرهەمی قوتابیان ناچێتە دەرەوەی پەیمانگاکە –هەندێ جار نەبێت ئەویش لە ژێر چاودێری و سەرپەرشتی مامۆستاکان – بەلآم بەداخەوە چەندین بەرهەمی ئەو قوتابیانە وەکو بەرهەمی تیپە هونەریەکان لە دەرەوەی پەیمانگا پێشکەش بە بینەران کراوە . ئەمەش کارێکی سلبی دەکاتە سەر بزووتنەوەی شانۆییمان ، هەروەها کار دەکاتە سەر زەوقی بینەریش ، چونکە هەلبژاردن و مامڵەکردن لەگەل ئەو دەقانە لە ناو پەیمانگاکە پێوانەی تایبەتی خۆی هەیە لە رووی هونەری و فیکریەوە

٦ – لەگەل ڕێزماندا بۆ هەندێ قوتابی ئەو پەیمانگایە ،دوای ئەوەی هەندێ زانیاری هونەری چنگ کەوت ئێدی وەدزانێ هەرچی گەوهەرو مرواری دەریای هونەری شانۆ هەیەوە دەستی هێناوە ، بۆیە زوو بە زوو روو دەکەنە هەندێ رێکخراو دەزگا میللی و پیشەیەکان بێ سێ و دوو بەکاری دەرهێنان هەل دەستن . ئـەم دیاردەیەش دیاردەیەکی ترسناکە پێویستی بە چارەسەرکردن هەیە . پاشانیش پێویستە ئەوە بلێم پەیمانگای هونەرە جوانەکانی سلێمانی مۆلکی بزووتنەوەی هونەری کوردی‌یەو هەموو هونەرمەندو رۆشنبیرێکی دلسۆزی کورد بەر پرسیارە بەرامبەر دوا رۆژی هونەری ئەم پەیمانگایەو لەگەل رێزو خۆشەویستیم بۆ ئـەو مامۆستایانەی لەو پەیمانگایە هێزو توانای دلسوزانەیان خستوەتە کار بۆ پێ‌گەیاندنی کادری دوا رۆژی کوردیمان و هیوای سەرکەوتن و دوا رۆژێکی پرشنگدار بـۆ قوتابیەکانیشی دەخوازم .

مۆسیقا

ئۆتۆمبێل هاژوتن نییە

ئەگەر سەرنجێك بدەین لەو بەرهەمە هونەریانەی کە لەلایەن ئەم‌تیپە مۆسیقایانەی تازە دامەزراون و بەرهەمەکانیان لە ئێزگەو تەلەفزیۆن بلآو کراونەتەوە ئـەوەی سەرنج ڕاکێشە بەشی زۆری ئاوازەکانیان خالیە لە بچوکترین ئەو مەرجانەی کە پێویستەلەکاتی ئاوازدانان ڕەچاو بکرێت .

زۆر جار گوێمان لێ ئەبێ یاخود لە تەلەفزیون ئەبینین نووسراوە (ئاوازودابەش) کردنی فلآن کەچی لە ڕاستیدا هیچ فری بەسەر دابەش‌کردندا نیە هۆی ئەم کارەش ئەگەرێتەوە سەر نەبوونی ڕۆشنبیری مۆسیقای ئەو کەسە وەبە داخەوە ئەیلێم هێندێك لە مۆسیقاژەنەکانمان وا تێدەگەن ئەگەر هەر یەکێك توانی ئامێرێك لە مۆسیقا لێ بدات ئەبێت لە هەمان کاتدا ئاوازدانەریش بێت جا بە هەر چۆنێك بێت لاوازبە بە عەیبە تێ‌ی دەگات .

بەلآم لە ڕاستیدا لاوازی و عەیبە لەوەیە سەرۆف سەرەتاو دراسەیەکی نەبێت‌لە کارێکی تایبەت وهەولی ئەنجام‌دانی بدات بە هەرچۆنێك بێت و لە کۆتابی بێتە سەرنجی پەلارو بەنجەی نارەزایی و بێزاری بۆ بکێشن .

لێرەدا ئەلێین دابەش‌کردن و ئاوازدانان کارێکی ئاسایی نیە بە هەموو هونەرمەندێك‌بکرێ . چونکە ئەم جۆرە کرداره بەهرەیە + تاقی–کردنەوە وشارەزایی بوون لە جیهانی مۆسیقاوە ووردبوو–نەوە لە گرنگترین بنچینەکانی ئەم بەشەکی بریتیین لەوخالآنەی وا لە خوارەوە لێ ئەدوێین .

١ – ئاوازدانەر دەبێت‌شارەزایی تەواوی هەبێت لە لایەنی سایکۆلۆژی ئەو کۆمەلەی تێدا دەژیت .

٢ – ئەنجامدانی ئەم کارە هونەریە پێویستی تەواوی بە خولیای ئەو کەسەهەیە لە ڕووی خوێندنەوەی (نۆتەی) مۆسیقا بە شێوەیەکی ڕێك‌وپێك بێ‌شێل‌نەکردنی هیچ‌مەرجێك‌وە دابەش‌کردنی تەواوی پێوە دیار بێت لەڕووی (هارمونی) و (سیکند) وهتد .. .

٣ – ئەبێت ئاگاداری سەرچاوەی ڕەسەنایەتی‌و مۆرکی نەتەوایەتی بە تێری تێدا ڕەنگی بداتەوەو دووربێت لە کاری‌گەریەتی ئاوازی بێگانە لەگەل زەوقی کۆمەلدا بگونجێ .

٤ – جۆری دابەش‌کردن و ئاوازەکە گونجاو بێ لەگەل ئامێرەکان .

وە لە ڕووی هەلبەست و گۆرانی بێژیش ڕەچاوکردن بەم شێوەیە بێت .

١ – دیاری‌کردنی دەنگ و هەلبەست و دەرهێنانی ووشە بە فۆنەتێکی ڕاست .

٢ – ئەبێت گۆرانی بێژەکە تەواو بڕیەت لەگەل ئاوازەکەو تێرو پڕبێت لەگەل دەنگی و گونجانی ئامێرەکانی مۆسیقا .

٣ – هونەرمەندی ئاوازدانەر ئەبێ قەناعەت بهێنێ‌بەو کارەی کە ئەنجامی ئەدات و پرسیار لە خۆی بکات ئایا ئەم ئاوازە بۆ پلەو قۆناغێکە یاخود هەتا هەتایە هەر ئەمێنی و ئەبێتە وێردی سەرزاری کۆمەل بە هەموو چنەکانیەوە بە چاوی ڕێزە وەسەیری بەرهەمەکانی ئەکرێ .

وە لێرەدا ئەمەوێ بلێم بەکارهێنانی هونەر بە شێوەیەکی رێك و پێك نیشانەی بەرزبوونەوەی ئاستی رۆشنبیری هەموو نەتەوەیەك ئەگەیەنێ لە رووی شارستانیدا .

جا ئەو کەسانەی قال نەبوونە لەم کارەو شارەزایی و تاقی‌کردنەوەیان نیە لە جیهانی مۆسیقای فراوانا .

با زەوقی کۆمەل تێك نەدەن دەست هەلگرن چونکە مۆسیقا ئۆتۆمبیل هاژوتن نیە .

نووسینی
لوقمان بابا رسول بەرزەنجی

چارەسەریا – پاشماوە

دگەل زاروکێت خو دپەیڤن و ئەسێت ژ دی و ژیری (عقل) وان مەزنتر دگەل بکار دئینن یان دەمێ دای باب دبێژنە ئێکی ژ زاروکێت خو : (ڤێ یاریا خوبان ڤێ ترومبێلکا خو بدە فلانی) ، ئەڤ داخازە لدەڤ زاروکا گەلەك تشتەکێ مەزنەو وەسا دڤێ چەندێ دگەهن کو زیانەکا مەزن دێ گەهیتە وان و ئەڤ چەندە هزرەکا دی دێ بەیداکەت لدەڤ وان ئەو ژی ئەوە کو ئەڤ زاروکە دێ وەسا هزرکەن کو ئـەو زاروکێ ئەو یاریا خو یان ترومبێلکا خو بدەنێ ئەو دێ هندەکێ ژڤیان و پویتەبێکرنا دای بابێت وی ژێ وەرگرن.

ئێرە مە دڤێت ئـەم بێژین کو نازداریا (الدلال) زاروکا یازێدە ئەخاسمە لژێێ سێ چار سالیێدا هەروەسا (دەق شکاندنا) وان دبنە ئەگەرا رك گرتنا وان و ئەڤ رك گرتنە کارەکێ مەزن دکەنە سەر کەساتیا (شخصیە) وان وباشەروژا وان ، ئەڤجا دوبارە دێ بێژین دابك و بابێت هێژا :

« خوراگرتن و بێن‌فرەهی نەك لێ‌خورین و سزادان» .

ژێدەر :

١ – الدکتور عبد علی الجسمانی «محاضرات فی الطفولە» کلیە الاداب – قسم علم النفس –

ماناى – پاشماوە

ئەنشتاین لەم بەشەی بیردۆزەکەیدا دوو خالی سەرەکی دانا بۆ شیکار کردنەوەی بیردۆزەکەی :

– خێرایی ڕووناکی هێزێکی نەگۆڕەو ڕەهایە بەگوێرەی هەموو تەوەرێکەوە « بەمانای خێرایی ڕووناکی پەیوەندی نی‌یە بە خێرایی ئـەو سەرچاوەیەی لێوەی دێت » وە زیاتر ئەم خالە ڕوون بکەینەوە .

– نموونەیەك لە ژیانی ڕۆژانەماندا ئەهێنینەوە ، تەنێك خێرایەکەی بەگوێرەی زەوی‌یەوە بۆ لای ڕاست « $خ_1$ »ە ، تەنێکی تر خێراییەکەی بەگوێرەی زەوی‌یەوە بۆ لای چەپ « $خ_2$ »ە . « بە ئاڕاستەی پێچەوانەی یەکترەوە » . کەوا بوو بەپێی میکانیکی نیوتن
Newtonian Mechanics
خێرایی گوێرەیی نێوانیان یەکسانە بە « $خ_1 + خ_2$ » بەلآم ئەگەر هاتوو یەکێك لەم تەنانە بەخێرایی ڕووناکی ڕۆیشت ئەوا خێرایی نێوانیان هەریەکسانە بە خێرایی ڕووناکی : ئەوا بوو ئەمیا ڕەها « المطلق » لە بوونەوەردا خێرایی ڕووناکی‌یە بەپێی گوێرەیی تایبەتی .

ب – یاساکانی سروشتی و فیزیاوی هەمان شێوەیان هەیە لە هەموو تەوەرە جولآوەکاندا بەگوێرەی یەکتر بۆ نموونە یاسای « خێرایی = ماوە/کات » هەمان شێوەو پەیوەندی هەیە لە هەچ شوێن و کاتێك بێت لە تەوەرە جولآوەکاندا « الاحداثیات المتحرکە » .

لەم بەشەی یەکەمی بیردۆزی گوێرەیی‌دا چەند ئەنجامێکی بیرکاریانەمان هەیە وەك :

– هێلی ڕاست کورترین ماوەیە لە نێوان دوو خالدا .

– کۆی گوشەکانی ناوەوەی سێ‌گوشە یەکسانە بە ١٨٠ پلە .

– هێندی درێژی « طول »و بارستایی « کتلة » و « کات – زمن » ئەگۆڕێت بەپێی خێرایەکەی بۆ نموونە تا خێرایی زۆر بێت درێژی ئەو تەنە کورت ئەبێتەوەو کاتێك خێراییەکە دەکاتە خێرایی ڕووناکی ، درێژیەکەی ئەبێت بە صفر . بەلآم بارستایی بە پێچەوانەوە تا خێراییەکەی زۆر بێت بارستاییەکەی زۆر ئەبێت کاتێك خێرایی یەکەی دەبێت بە خێرایی ڕووناکی ، بارستاییەکەی ئەبێت بە بێ‌کوتایی « مالانهایە » .

● ماوەتی ●

× مانای « گوێرەیی » لە ووشەی عەرەبی‌کەوە وەرمان گرتووە « النسبیة » بەمانای ڕووداوێکی شوێن – کات « فضاء – زمان » بەگوێرەیی ڕووداوێکی شوێن – کاتی ترەوە . بەلای هەندێکەوە ووشەیی ڕێژەیی دائەنێن بەرابەر « النسبیة » بەلآم ڕێژەیی بەمانای « تناسب » دێ نەك « نسبیة » .

× دوایی بۆ ئاسانی ناونرا « زمکانی »
"Space - Time"

× ئەم یاسایە لە بیردۆزی گوێرەیی‌دا شێوەیەکی تر وەردەگرت کاتێك $خ_1$ و $خ_2$ زۆر گەورە بن « نزیك لە خێرای ڕووناکی » .

ئافرەت و خێزان

کە ئەیخۆیت

ترێ

نضال حمە صالح
ئامادەی ئەکا

ناوە زانستی‌یەکەی «ڤینفیرا»
ئەم میوەیە لە رۆژ ئاوای ئاسیاو ئەنداوی ناوەڕاستدا ئەڕۆی ، تۆێ میوەیەکی ئەڕۆی ، ترێ میوەیەکی بەپەلك و بەشەکانیەوە تەمەن درێژە ، گەلآکانی ئەوەرێت، لەبەهاران‌دا گولەکانی گۆپکە ئەکا لەچەشنی گەورەو بچوك و رەنگ زەرد . دۆشاوی لێ‌دروست ئەکرێت ، پیشەسازی گوشراوو شەربەتی پێ‌ئەکرێت ، چەشنی ترێ یان مێو ، لەچەند جۆرێکە ، لەمامەی ناوەندیا ئەڕوێنرێت ، جگە لەزەوی خولین و زبرو لماویدا ، بەقەلەم و تول و چاکردنەوە زۆر ئەکرێت ، نرخی خواردەمەنی لە ١٠٠ گرام‌دا بەم شێوەیە : –

ئاو ٨١٦ر پرۆتین ٦ر٠ . چەوری ٧ر٠ . خولەمێش ٤ر٠ . ڕیشال ٥ر٠ . وزە ٧٦ کالسیوم ١٥ فسفور ١٥ ئاسن ٩ر٠ . ناتریوم ٦ پوتاسیوم ٢٥٠ ڤیتامین A ٧ ڤیتامین B_1 ٥ر٠ . ڤیتامین B_2 ٤ر٠ . نیاسین ٥ر٠ . ڤیتامین C ٣ .

ئایا گریانی منداڵەکەت

گیروگرفتێ بۆ

ئەخوڵقێنێ

کاتێك تازە منداڵ لە دایك دەبێت بۆ ماوەی چەند حەفتەیەك دەبینین زۆر دەگرییت بێ‌گومان بە ئاسانی ناتوانێ لە سەرەتادا هۆیەکانی دەستنیشان بکەین لەوانەیە بیر لەوە بکەیتەوە کە هۆی ئەم گریانە دەگەرێتەوە بۆ تێرنەبوونی بەتایبەتی ئەگەر لە مەمکتەوە شیری بدەیتی کارێك مەکە ئەم گریانە پەیوەندیت لەگەل منداڵەکەت تێك بدات وای بۆ بچیت شیرەکەت کەمەو تێری ناکات لەوانەیە ئەم هەستە کار بکاتە سەر دەروونت و تووشی بێزاری و نیگەرانیت بکات یا پالت پێوە بنێت لە شیر بێ‌دانی بیبریتەوە کەوا یەکێکە لە هۆ گرنگەکانی بێ‌گەیاندن و گەشەکردنی ، بەلآم ئەگەر بۆت دەرکەوت کە منداڵەکەت شیرەکەت تێری ناکات ئەتوانی ژمی مەمکدانی زیدەتر بکەیت ..

بەم جۆرە دەبینیت ئـەو شیرەی ئەیدەیتێ بە تەواوەتی لەگەل پێویستی‌یەکانی منداڵەکەت دەگونجێت ، بەلآم ئـەو هۆیە ڕاستەقینانە چین کەوا لە منداڵ دەکەن بگرییت ؟ لەوانەیە تینوی بێت چونکە تینوێتی یەکێکە لە هۆیە سەرەکی‌یەکانی ئەگەر بە شوشولە شیر بدرێت لـەم حالەتەدا دەتوانی ئاوی بدەیتێ بەلآم پاش کولآندن و ساردکردنەوەی ، هەروەها لەوانەیە پلەی گەرمای ژوورەکە کە منداڵ لێ‌دەنوێت وای لێ دەکات بێزار بێت و بگریێت ..

لە ڕاستیدا منداڵ ئەگەر هەستی بە گەرمایی کرد بە هێمنی و لەسەرخۆ خەو دەیباتەوە بەلآم دەبینین بە پێچەوانەوە ئەگەر لە ژوورێکی سارد بێت ناسرەوێ و دەگرییت ".. جار وا هەیە جلەکانی بەری یا قوماتەکەی تەراوی دەبێت لێرەدا پێویستە دایك زووزوو بیگۆڕێت و لە باوەشی بگرێت و سینگی‌یەو بینووسێنێت .

بەم جۆرە واز لە گریان دەهێنێت پزیشکەکان بیرورای جیاوازیان هەیە دەربارەی گریانی منداڵ بەشەو ، بۆنموونە دەلێن لەوانەیە گەدەی تێك چرووبێت و ژان و پێچ کەوتبێتە ناوسکی لێرەدا دەبێت بگەیەنرێتە پزیشك هەروەها گریانی منداڵ ئەگەرێنەوە بۆ بێزاری و هەست‌کردن بە ماندوویی یا تەنیایی ، لێرەدا دایك نابێ چاو لەم هۆیانە بپۆشێت و بە زووترین کات چارەسەریان بکات دایکی خۆشەویست : لەبەر ئەم هۆیانە چاکتر وایە بو کە شووشەیەکی زۆر ڕەنگاو ڕەنگ بخرێتە بەردەم بۆ ئەشونماکردنی بیرو ئارەزووەکانی بۆ ئەوەی زیاتر بایەخ بداتە ئەو شتانەی کە لە دەورو بەری روو دەدەن و تا دەتوانیت سۆزو خۆشەویستی خۆتی بێ‌بەخشە ئەنجا بۆت دەردەکەوێت کەوا لە بەخێوکردن و پەروەردەکردنی‌دا سەرکەوتوو دەبێت.

سمیرە محمد علی
ئامادەی کردووە

منداڵ و تەلەفزیۆن

کۆمەلێ لە پسپۆران و زانایان دووپاتی ئەوەیان کردوەتەوە کە چەند هۆیەك هەیە لە ناخ و دەروونی منالآندا بۆیە وەها بە ووریایی گوێ لە بەرنامەکانی تەلەفزیون ڕادەگرن .

● بینینی تەلەفزیون هیچ ماندوو بوونێکی تیا نیە بە نیسبەت منداڵەوە ، چونکە ئامێرەکە لە مالەوەیە هەر ئەوەندەیە دەست بە سویچی تەلەفزیۆنەکەدا ئەنێت و منداڵەکە هیچ هەولێك یاخود کۆششێك ناکات بۆ ئەوەی لە بەرنامەکە بکۆلێتەوە ، بەلکو ئامێرەکە خۆی .

ئەو شتانەی بە هەموو بابەتەکانیەوە پیشان ئەدات .

هەروەها ئەوەشیان روون کردوەتەوە کە تەلەفزیۆن باشترین هۆیە بۆ ئەوەی یەکسەر زانیاری بەبێ ماندووبوون .

بە هەموو جۆرێکیەوە بگەیەنێتە مێشکی منداڵەوە .

● هەندێ جار لەوانەیە بینینی بەرنامەیەك لە بەرنامەکانی تەلەفزیون ببێتە هۆیەك بۆ بیانوگرتنی منداڵ بۆ ئەوەی نەخوێنێتەوە یان وەرزش و موسیقا یان یارمەتی‌دانی دایکی لە مالەوە دوا بخات .

● بینینی تەلەفزیۆن پێویستی بە هیچ ئەرکێك نیە بە پێچەوانەی ئەو شتانەی تر کە منداڵ پێی هیلاك دەبێت .

بۆنموونە خوێندن پێویستی بە کتێب هەیە لەوانەیە منداڵەکە خۆی بە تەنیا ئەو کتێبە پەیدا بکات یان لەگەل دایکی بڕواتە کتێبخانەیەکی نزیك بۆ کڕینی ئەو کتێبە . هەروەها بینینی تەلەفزیۆن پێویستی بە پارەو مەسرەف‌کردن نیە ، بۆ نموونە ئەگەر هاتوو منداڵەکە حەزی لە وەرزش ‌–کردن کرد لەم کاتەدا پێویستی بە ئامێرەکانی وەرزش هەیەو هەندێ جار یانەی وەرزش بە پارەیەو لەوانەیە هەندێ خێزان توانای ئەوەی نەبێت .

لە کۆتاییدا ئەتوانین بلێین کە ئامێری تەلەفزیون چاکترین هۆیە ، مێشکی منداڵ بکاتەوەو بە ووریایی بیر لە شت بکاتەوە .

زینب حسین

Institut Kurde de Paris

دەقی وتـەکەی سـەرەکی فـەرمانـدە صدام حسین

به عەرەبی‌یەك بكاو عەرەبی‌یەكە بە عیراقی‌یـەكـە بڵێ تۆ هەموو بیروباوەڕی نەتەوەو وێنەی هەڵدەگری چونكە ئەو وێنەیەی نەتەوە كە ئاواتی بۆ دەخوازین ئێستا لە عیراقدایەو كاتێ كە لەوەوبەر بێگانە وشەی عیراق‌و ئێران لێ تێك دەچوو ئێوە واتان كرد لـە بێگانە كە ئێستا بزانێ عیراق ئەو وڵاتەیە كە بەغداد پایتەختیەتی بە هەموو قووڵایی‌یە مێـژوویی‌یەكەی‌و پیرۆزی‌ی ئێستایەوە .

ئینشەڵڵا هەمیشە لەسەر بەرزی‌ی هەمیشەیی زیاتر هیچی تر نابینن .. سـلاوم بكەیەن بـە براكانتان لە سربەكانی ترداو لەو بنكانەدا كـە دەیانبینن‌و بە هەموو پیاوانی هێزی ئاسـمانی‌ی پاڵەوان .. هەموو كەسێ لە ئێوە دەتوانێ بە خۆی بڵێ پاڵەوان بەڵام وشەی باش ئەوەیە لـە خەڵكەوە بێ‌و عیراقی‌یەكانن كە دەڵێن هێزی ئاسـمانی‌ی پاڵەوان‌و هەمیشە گەلەكەتان هەرچەندە كارتان نایاب بێ هەمیشە نایابە چونكە گەلەكەتان لەبەر ئەوەی كە زۆر شانازیتان پێوە دەكا دڵنیایە لەوەی كـە لە تواناتانا هەیە زیاترو زیاتر بەدی بێنن .

وتوێژێك لەسەر ئەوە هەبوو لە نێوان ئەوەی كە فەرماندەی سربەكە سەربەرزكەین یا سـزای بدەین چونكە پێڕەوی‌ی هەندێ مەرجی سەلامەتی نەكردبوو هەرچەندە فڕۆكەوانی ژمارە سـێ كـە لەگەڵیا بوو ئاگاداری كردبوو . وتمان نا كردەوەكـە پاڵەوانانەیەو سەربەرز دەكرێ بەڵام ئەگەر جارێكی تر دووبارە بێتەوە هەتاكو لە كاتی مەشق‌كردنیشـدا دەبێ سزا بدرێ .

پیاوان لە هەموو حاڵەتێكی سەرگەرمی‌یا دەبێ هاوسەنگی‌یان لە بیر نەچێ كە ئەقڵ دایدەمەزرێنێ لە نێوان ئەو سەرگەرمی‌یەدا كە پێویستەو لە نێوان ئەو مەبەستەی كە دەویسترێ بە كەمترین قوربـانی چونكە هیچ خوێنێكی عیراقیمان نیە زیاد بێ لێمـان چونكە هەموو خوێنێ گرانبەهایە .. بەڵام شت هەیە لە شتی تر گرانبەهاترەو لە خوێن گرانبەهـا تـر نیشتمانەو .. لە خوێن گرانبەهاتر كەرامەتـەو لە خوێن گرانبەهاتر شـەرەف‌و سەربەرزی‌یەو .. كاتێ كە پیاوان هەموو پێویستی‌یەكانی خۆپاراسـتـن جێبەجێ بكەن خوێن كەم دەكەنەوە بەڵام لە بـارەی فڕۆكەیشـەوە هەرچەندە بە ئاسانی دەست ناكـەون بەڵام بە یارمەتی خوا ناهێڵین هیچ یەكێ لە هێـزی ئاسمانی سواری فڕۆكەی نایاب نەبێ .. پیاوانی باش پێویستیان بە ئەسپێ چاك هەیە .. ئێوە لە سەرتانە نیش بكەن‌و ئێمەیش لەسەرمانە كە ئەسپی چاكتان بۆ ئامادە بكەین‌و ،، كارێكی وا بكەین دوژمنـان هەمیشە بەداخەوە بێ بڕیان‌و . ئەمەیش لە نەخشەی ڕاستەوە دێ لەسەر پلەی ستراتیژی لە پێوەندی‌ی نێو دەوڵەتانداو لە پێوەندی‌ی عەرەبی‌و لە بۆچوونی نیشتمانی‌و ڕەفتاری نیشتمانی لە ناو عیراقدا لـە ئابووری‌و سیاسەت‌و لە باری كۆمەڵایەتی‌داو لەسەر پلەی نێو دەوڵەتان وەك وتم‌و لەسەر پلەی عەرەبی لام وایە بە دەگمەن ڕێك دەكەوێ كە چۆنیەتی سوپا باشتر ببێ‌و چەكی زیاد بكاو جۆری ئازووقـەی‌و چەكی پێش بكەوێ لە شەڕێكی وا درێژدا وەك ئەمەو بە دەگمەن ڕوودەداو هەندێ پیاو دەڵێن هەر نیە .. بە شێوەیەكی ئاسایی سوپا بە كارامەیی‌یەكی باڵاوە دەچێتە شەڕو بە كارامەیی‌یەكی كەمترەوە لە شـەڕ دەردەچێ بەزەبت‌و ڕەبتیشەوە .. ئێمە سوپاس بۆ خوا دەتوانین بڵێین‌و شانازی بەوەوە بكەین كە زەبت‌و ڕەبت لە هێزە چەكدارەكانا لە كاتی شـەڕدا لـە پلەیەكی بەرزترایە لەو زەبت‌و ڕەبتەی كـە لەپێش شەڕدا هەبوو .

● پاشماوە ●

خەڵك ئێستا سەریان سڕ دەمێنێ كە دەچنـە لۆفەنتەو ئۆتێلەكان‌و خەڵكی وا نابینن كـەڵ‌و پـەلی سوپایی‌یان لەبەردا بێ‌و گیروگرفت بنێنـەوە وەك ئەوەی لە فلیمی ئەمریكی‌و ئینگلیزی‌و فەرەنسـایی‌و ڕووسیدا دەیبینین لە بارودۆخی شەڕدا كـە ئەوە دەردەخا كە تەنگ‌و چەڵەمەیان چۆنـە لەگـەڵ كۆمەڵگاداو لەگەڵ خۆیاندا بەڵام كۆمەڵگامان بە زەبت‌و هۆشیارەو نرخی ڕەفتاری خراپ‌و ڕەنگدانەوەكـانی دەزانی لە دوورترین شوێنی بەرەدا كاتێ كـە لـە لۆقەنتەیەكدا یا لە ئۆتێلێكدا یا لە هەر شـوێنێكی تری خاكی عیراقدا ڕەفتارێ بكا .

ئێستا شانازی دەكەین بە پیـاوانی هێـزە چەكدارەكانەوە كە سەیریان دەكەین وەك هـەر هاووڵاتی‌یەكی تر دەجووڵێنەوە كـە لـە هێـزە چەكدارەكاندا نەبێ بەڵكو هەندێ جار بە ڕەوشتێكی بەرزتر ڕەفتار دەكەن‌و بە ئیلتیزامێكی بەهێز ترەوە لە ژیانی كۆمەڵایەتی‌ی ئاساییداو ئەمە یەكێكە لـە نهێنی‌یەكانی هێزی ڕاستەقینە چونكە ئا ئەمە لـە كۆمەڵگادا دەمێنێتەوە نەك ئەوەی لە شەڕ دەرچین‌و كۆمەڵگا پچڕ پچڕ بووبێ‌و هێزە چەكدارەكان بە لووت بەرزی‌یەكەوە ڕەفتار بكەن لەگەڵ كۆمەڵگاداو ماف‌و ئەرك شێواو بێ لـە ڕەفتارو ڕاپەڕاندندا بـەڵكو كۆمەڵگایەك بێنینە دەرەوە كە هەموو ئەم بەهایـانە تیایا هاوسەنگ‌و ڕێك‌و پێك بێ‌و هەموو بەهایـەك خرابێتە جێگای ڕاستەقینەی خۆی لە بیركردنەوەو ڕەوشتدا چونكە بۆ نموونە ئێوە كە لێرە دەچنـە دەرەوە ئۆتۆمبیلەكانتان وا خێرا لێ ناخوڕن كـە پێڕەوی ئیشارەی پۆلیـسی هات‌و چۆ بكەن‌و .. پیاوانی هێزە چەكدارەكان ئەمە دەزانن لەبەر ئـەوە لە هەمووی هێزە چەكدارەكانەوە لـە ماوەی دوو مانگ یا سێ مانگدا حاڵەتێكی سادەمان بۆ دێ كە كەمترە لە حاڵەتی ئەو فلیمانەی كە لە بارەی شەڕی دووهەمی جیهانەوە یا بەكەمەوە دەمانبینی‌و ئەگـەر داوای نموونەی ئەم جۆرە ڕەوشتانە بكەین لە ژیانی شارستانی‌ی شارستانی‌یەكاندا ڕەنگە سێ یا چوار یا پێنج ئەوەندەی ئەم حاڵەتەمان بۆ بێ .

شـانازی دەكـەین بـەم بەها چـاكـانـەوە

ئەم بەها چاكانە شانازی‌یان پێـوە دەكەین بـە ڕادەی ئەنجامە سوپایی‌یەكانی شەڕ ئێمە پیاوی وامان هەیە كە هەر یەكێكیان دوو مەدالیا یاسێ مەدالیای لەسەر سنگی داناوە و ئەوەی لە بیرنا چێ كە ئەگەر قووڵایی گەلەكەی نەبوایە مەدالیای ئازایەتی وا لەسەر سنگی هەڵنەواسرایە .. گەلە مەزنەكەی وەرەی پێ دەدا چونكە كاتێ كە لە بەرە دەگەڕێتەوە دەبینێ براكەی یا دایكی‌و منداڵەكەی‌و دراوسێكانی هەموویان لەگەڵیا دەژین لە بەرەدا بە هەمـوو دوورو درێـژی هەڵوێستەوەو وەری پێ دەكەن‌و خوێن‌و ئابووری پێ‌دەدەن‌و عێراقی‌یەكان ئەرك دەگرنە ئەستۆو خۆیان دەوشێرن تاكو فڕۆكەی زۆرتریان هەبێ‌و جۆرەكانی چاكتر بێ .

سڵاوی خوا لەو پیاوانەی كـە لـە هەمـوو شوێنێكی خاكی عێراقدا شاییان خۆش كـرد وام بیست كە خەڵكی لە هەموو شوێنێكەوە دەرچوون‌و شادمانی دایكرتن وەك بڵێی لە جەژنێكـی گەورەدا بن‌و لە ڕاستیشدا ئەو كارە گەورەیەی كـە كردتان لە وێنەی كارە مێژوویی‌یە گەورەكانە .

سڵاوی خواتـان لـێ بـێ‌و هەمیشـە ئێـوەو خێزانەكانتان لە خۆشی‌و سەربەرزی‌ی هەمیشەییدا ببینین لەگەڵ عێراقی مەزندا ئینشەڵڵا .

● سـەرچاوەكان :

١ ـ ازاهیر من الشعر العالمی ـ علی الحلی .

٢ ـ العنصریه سـلاح ایدیولوجی للامبریالیه ـ ف . بیونیروف .

مارتن ـ پاشماوە

لە جەژنی سەربەخۆیی نیشتمانەكەیدا بەشدار بوو ، لە شەوی سەربەخۆیی‌دا لێیان پرسی هیواو ئاواتت چی‌یە ؟ لەخۆشیا گریاو نەیتوانی وەڵام بداتەوە ، بەڵام دوای چەند سەعاتێك ئەم شیعری بۆ گەلەكەی نووسی :

ئەگەر مردم‌و ئەو ڕۆژەم نەبینی ..
لە دوای خۆم كوڕەكەم دەیبینێ ..
ئەگەر كوڕەكەشم نەیبینی ..
ئەوا كوڕی كوڕەكەم دەیبینێ ..
ئەو ڕۆژە هەر دێ ، سەربەخۆیی
بگاتە سـەر ئەم زەوی‌یە ،
بگاتە سـەر هەموو دونیا ..
ئەوسا منیش زیندوو دەبمەوەو ،
پێ دەكەنم ..

بەم بیرو بڕوا ڕاستگۆیەی خۆی‌و بەو هەستە شۆڕشگێڕی‌یە بەرزەی‌و بەو بیرو بۆچوونـە نێـو نەتەوەییەی ، مارتن كارتەر توانی ئەركی مێژوویی سەرشانی خۆی ، وەكو شاعیرێك ، بەجێ بهێنێ ، توانی بە وشەی ڕەسەن گوزارشـت لە ئـاتاجی هاووڵاتیانی نیشتمانەكەی بكات ، دوور لە تـەم‌و مژو بە شێوازێكی ڕەوان شیعر بهۆنێتەوە .

ئەم شیعرەش یەكێكە لـە شاكارە بڵندەكـانی ئەم شاعیرە :

((بیەڵە بـا ئازادی بە ئاگای بێنێ))
ئەی هاوڕێكەم .. دەستم بدەرێ ،
تۆش ڕۆڵە مەگری‌و مەفیژێنە ...
ئەمە ئەو بەڵێنەیە ، لە شەوێكی وادا ئەیدەین
كە تاریكیەكی خەمناك لە دەورمانە ..
دەست لە ناو دەست .. دڵ لەگەڵ دڵ ..
هێزیش لەگەڵ هێزێكی تر ..

زانایێ ـ پاشماوە

كوڕێ‌وی مفتیێ جزیرا بوتان وئیجازا سەید عەلی ژی وها دگەهی مەلا خەلیل :

سەید عەلی ئیجازە وەرگرتی‌یە ژ زانای مەزن شیخ حسنێ قندكی یێ كو دسـالا (١٣٤٩ك = ١٩٣٠ ـ ١٩٣١ زا) كوچێ دوایی كریەو ئـەوژی ژمە لاعومەرێ زەنگانیێ باڤێ (شیخ سـەیدا) و ئەوژی ژ شێخ خالدێ زیباری ژمەلا مصطفی ژباڤێ خوە مەلا خەلیلێ سێرتی . دڤێ ئیجازەنامێ‌دا مەلا خەلیل بناڤی (خلیل الشـرنی) ئە هاتیـە . مەلا خەلیل دهەرێما بەهدینان لەنك (مەلا محمودێ بەهدینی) لە ئامێدیێ خوەندیەو ل مەدرەسـا قوبان (قبهان) یـاكـو ژ مەزنترین مەدرەسێن كوردستانێ بویەو دژێر چاڤدێریا میرەكێن بەهدینان دا بویە چونكە دسەدێ شازدەهێدا سولتان حسینێ میرێ بەهدینان ئاڤا كریە دژێر (سـولاڤ) تێدا

هەروەسـا مەلا یحیێ مزوری ژی ل ڤێ مەدرەسێ خوەندیەو ئیجازە وەك مەلا خەلیل ژ مەلا محمودێ وەگرررتی‌یە وەك دكتێبا (امارة بهدینان ر ١٧٢) دا هاتیە یا محفوظ عمر وهەر وەك كـاك محمود احمد ژی ئەڤا هەژی وەرگرتیەو گوتیە د ڤێ گوتارا خودا (اضـواء علی الثقافه والتراث نی كردستان ـ جریدة العراق ١٩٨٣/٦/٢٥) .

● ماویەتی ●

دوورگەی ـ پاشماوە

دەستی ڕێزی یان‌نا لە بـە توانای‌و ئازایەتی هێـزی ئاسمانی عیراقی لوتكە .

مانگە دەستكردە ئاسمانی‌ـ یەكان كە هەواڵی متمانە پـێ كراو بە دنیا دەگەیەنن دوو پاتیان كردەوە خـەرج هەمووی بۆتە كلپەی ئاگرو دەسووتێ ڕۆژنامەو گۆڤارو دام‌و دەزگاكانی ڕاگەیاندنـی جیهان لەو ڕۆژەوە تـا ئێستاش ئەم هەواڵـەو ئەنجامەكانی نیستاو ئەوەی پاشە ڕۆژ لێی چـاوەڕێ دەكرێ جێگای بایەخیانە .

دام‌و دەزگا ئابوری‌یـە جیهانی‌یەكان دانیان بەوە دانا كە ویرانكردنی دوورگـەی خەرج پشتی ڕژێمی ئێرانی شكاند لە لایەكی تـرەوە سوودی ئەوەی هەیە ئەهونی دەگیرێتەوە بۆ بازاری ئەوتی جیهان چونكە ڕژێمی ئێرانی گومڕا لەبەر سودی خۆیی‌و زۆری ئەوتی بەر لـە ویرانكردنی خەرج ئاشوبیكی گەورەی خستبوە ئـەم بازارەوە .

دیسان ڕای گشتی جیهان دانی بەوەدا نا كە ویرانكردنی دوورگەی خەرج سەلماندی‌كە ڕژێمی گومڕای ئێران لەوەبێ توانا ترە خۆیی پێـوە هەڵدەكێشێ بە بەڵگـەی ئـەوەی نەیتوانی دوورگەكە لەو لێدانە توندە بپارێزێ .

زۆر لە دام‌و دەزگـا بێ‌لایەنەكانی ڕاگەیاندنـی جیهانی دانیان بەوەدا نـاوە كە دوورگەی خەرج پەكـی كەوتووەو ئزگەی سـەرەكی ئەوت ناردن تیایدا بەتەواوی پێكراوە زیانی گـەورەی لێكەوتووە .

هەر لە ئەنجامی دەستەوە شـاندنە ئازایانەكماندا ١٠ پاپۆری گەورەی ئەوت‌بـەر لەوێ وەستابوون بەركـەو تـوون‌و وا چاوەڕێش دەكرێ كـە توانای ئـەوت ناردنـە دەرەوە لـە ئێران بەتەواوی بێتە خوارەوە كە جـاران هەموو ڕۆژێ یەك ملیۆن‌و نیو بەرمیلی دەنارد ئیستا بـە زەحمەت دەتوانێ ٤٠٠ هەزار بەرمیل بنێرێ .

هاوڕێی ـ پاشماوە

هونەرمەندی لاو نوسەری شانۆگەرێكە كاك شـەفیق محەمەد ، لەبارەی هەڵبژار‌ـ دنی شانۆیەكەوە وتی :ـ

گومان لەوەدا نیە كـە شانۆگەری هاوڕێی منداڵان تایبەتە بەو منداڵانـەی تەمەنیان لە ١١ ساڵیدایە ، كە بەمە جیاوازی شانۆیەـ كەمان دیاری ئەكرێت ،ئێمە لەم شانۆگەریەدا ئەمانەوێت گیانێكی بـەرزی خۆشەویستی‌و كاركردن لـە دڵو دەروونـی منداڵەكاندا دروست بكەین . هەروەكو نوسەری دەروونی زانـا (بادالیان) ئەڵێت ، نوسەری شانۆی منال ، پێش ئەوەی هونەرمەندێكی كارامە بێت ، ئەبێ پەروەردەكەر بێت ،بۆ پەروەردە كردنی ئەوەی دوا ڕۆژ .

ئێمەش لە شانۆگەریەكەـ ماندا ئەمانەوێت گیانـی خۆشـەویستی بەوەفایی دروسـتـكـەیـن لای منداڵەكانمان ، گیانـی خۆبەرستی‌و تـاك ڕەوی لەمنداڵدا بمرێ . ئاواتمانـە كەمنداڵانی شارە خۆشـەـ ویستەكەمان بەبینینـی شانۆگەریەكەمان شادبن .

تورەیی‌و ـ پاشماوە

ـیەكان لـەوێ‌و بەردەوامی یارمەتیدانی عەسكەری بـۆ ڕژێمی ئێرانی دوژمـن دژی گەلی عیراق .

ئەوانە دەڵێن ئـەو ئیرهاب‌و كوشتن‌و برینـەی كارگێڕەكانی موخابەرانـی ڕژێم لە دیمەشق دەیكـەن هێمنی‌و باری ژیانی سەر‌ـ جەمی خەڵكی شێواندوە .

باسی ئەوەش دەكەن كـە چینێكی گەورە بازرگانـی شەرلە سوریا دروست بوون بەهۆی ئەو شەڕەوە لە لوبنان هەڵگیرساوەو ماوەی سـاڵ دەبێ بەردەوامە .

هەروەها دەڵێن دیارترین ئەو بازرگانانە لە موخابەراتی ڕژێمن‌و بەتایبەتی ئەوانـەی لە لوبنانن‌و ئەمانە ڕژێـم یارمەتیان دەدات‌و چەكـ بەنرخێكی خەیاڵی بـە میلیشیا ناكۆكەكانی لوبنـان دەفرۆشن .

لە هەموو ـ پاشماوە

كانماندا ڕایان دەكرد . لـەو شەڕانەدا بەسـەدان كوژراویـان لەدوای خۆیان بەجێ‌هێشـت‌و چەندانیان بەدیل گیران‌و ئەوەی مابەوە سەرشۆڕ بۆی هەڵاتن .

لەم هەفتەیەدا هیلیـۆ‌ـ كوپتەرە ئازاكانمان بەردەوام بـوون لـە سەركوتاندنەوەی دوژمن‌و ئاگریان لە زۆر بنكەو مۆڵگایان بەرداوە .

بنكە تۆپەكانمان بەردەوام بوون لە گوللە بارانكردنـی سەنگەرەكانی دوژمن‌و ترس‌و لەرزیان خستۆتە ریـزی هێزەكانیانەوەو بەتـەواوی نیشانەكا نیان پێكاوە .

ئەم هەفتەیەش دیاردەی ڕاكردن لەناو ریـزی هێزەكانی دوژمندا بەردەوام بوەو زۆر لە عەسكەری‌یە ـ كانیان هاتوون‌و خۆیان داوە بە دەست هێزەكانمانەوە .

ئاورێك ـ پاشماوە

كاك ڕەسول : تۆ كەواكەت ئەدڕاوە ، كەوا بۆچـی ئەكەیت ؟

سۆفی موراد : بەڵـێ ئەدڕاوە ، بەڵام ئەڵێن باوی نـەماوە منیش مەجبوورم بیگۆڕم !

كاك ڕەسول : هیچ مەراق مەكە ، بەخوا منیش وەكو تۆ وام ، خۆت ئەزانیت چـوار ساڵ لەمەو پێش نزیكی دوو سەد لیرەیەكم هەبـوو ، بازرگان بووم هـەر زەرەرم ئەكرد ، هەموو وەختێـك وارداتم لە سەرفیاتم كەمتر بوو ، ئیتر بەرە بەرە كەوتمە ئەهاتی ، بووم بـە عەتار ، ئێستاش كەوتوومەتە ئـەم حاڵەتی سەبیل‌و بـەردە ئەستێ فرۆشتنە ، ئەمەش ئیدارەم دەرناهێنێ‌و كەسیش نابكرێت .

(لەو وەختەدا شخارتەیەكی هەڵكرت‌و جگەرەیەكـی داگیرسان)

سۆفی موراد : ماڵوێران كـە تـۆ سەبیلی كەركوك‌و بەردو ئەستێی چـاك‌و بۆشوی ٣ تلاقەت هەیە ،لە جگەرەكێشانت چی ؟

كاك ڕەسول : كوڕە ئـەم نیشەی منیش وەكـو هینەكەی تۆ وایە ، كە تۆش مێوژە خۆڵاوو دۆشـاوی سپی‌و سجوق‌و باسـووقت هەیە چیتە لە شەكرو چایی ؟

« ماویەتی »

جەنگی ـ پاشماوە

لە لایەكەوە دەیان سەدان هەزار كـەس لـە ئەفەریقاو ئەمەریكای لاتین‌و ئاسیا یان لە برسـاو یان لە نیوە برسا ئەمرن‌و لە لایەكی تریشـەوە بەرهەمی كشتوكاڵ تا نرخی بەرەو خوار ئەڕوات لە ئەورووپادا فڕێ ئەدرێتە دەریاوە !

جێ‌بەجێ‌كردنی ئەم ئـاواتـە پیـرۆزەش ئایدیۆلۆجی‌یەتێكی ڕاست‌و خاوێن‌و دوور لە قازانجی تەسك‌و كوێرانەی هەموو دەوڵەتێكی سۆشیالیستی‌و ئازادی خوازی ئەوێت ، تـا بـە ئایدیۆلۆجی‌یەتێكی بایەخداری جێ‌گری واوو كردەوەیەكی گونجـاو نەخشـەی خەباتێكی ناوكۆیی كاربكەر بۆ بەدی‌هێنانی دوا ڕۆژێكی ئاسـودەو بێ‌وەی‌و پـڕ بەختیاری‌و خۆش‌گوزەرانی بكێشرێت .

كۆمەڵەی ـ پاشماوە

پاشان هاتە سەرباسـی تاقی كردنەوەی ئابـوری سەربەست‌و تاقی‌كردنەوەی وڵاتە سەرمایەدارەكان ئەو سەركەوتنانەی بەدەسـت هات لەووڵاتەكانی ئەورووپای ڕۆژئاواو یابان‌و استرالیا ، هەروەهـا تاقی‌كردنەوەی پلانی بەرەبێ‌دانی ئابوری كـە تاقی‌كردنەوەیەكی سەركەو‌ـ تووی زۆر لەووڵاتـە شوسیالیستەكانە لـەو بوارەدا یەكێتی سـوفیەت‌و هەندی ووڵاتی تـازە پێ‌گەیشتوو .

ئەمەو كۆڕەكە چـەنـد سەعاتێكی خایاند لە كۆتایی باسەكە لەلایەن ئامادەبوانەوە ،گفتوگۆی لەسەر كـراو بەڕێز د. فەرهەنگ وەڵامـی ئەو پرسیارانەی دابەوە كـە ئەكرا . بەهیوای كۆڕی تری هەمووجۆر لەبارەی كێشەـ كانی ئابووری‌و پیشەسازی‌و بازرگانی‌و كشتوكاڵ لـە كۆمەڵەی ئابوری زانانەوە ، كە ئەم جۆرە كۆڕانە جێگای تایبەتی خۆی هەیە لـەلای ئامادەبوانی خەڵكی‌و تایبەتـ كاران .

گەشتی ـ پاشماوە

پرۆژەی ڕێگای ڕەواندوز ـ جوندیـان . پرۆژەی دیانـە ـ بافیكان‌و تەواوبوونی بەشێكی یەكجـار زۆری پرۆژەی ڕێگای دیانە ـ سـیدكان . بە گوێرەی شەقامەكانەوە ، چوار پرۆژەی گـەورە بـە دەستـەوەیەو ئیش تێدا كراوە .. كـە بریتی‌یە لـە پرۆژەی شەقامی خەلیفان‌و دیانەو ڕەواندوزو سیدكان ، لەگەڵ پرۆژەی كارەبای دیانەو ڕەواندوزو صدیق .

● لـە شارەوانی صدیق‌دا ..

هەر وەكو باسمان كرد ، جموجۆڵی دیـار بە ڕووی هەموو قەزاكەوە دیارە .. كـە هەموو دام‌و دەزگاكان تیایدا بەشدارن ...

مامۆستا خالد صـدیق رسول بەڕێوەبـەری شارەوانی لـە ڕووی ئیش‌و كـاری خزمەتگوزاری ووتی : لـە ڕووی پاك‌و خاوێنی ، دوو ئۆتۆمۆبێل تەرخان كراوە بـۆ پاككردنەوەی ڕۆژانەی قـەزای صدیق .. (٢٠) هەزار دینار تەرخان كـراوە بۆ چاككردنەوەی شەقامەكان ، جگە لەو پارەیەی كـە بۆ شارەوانی خۆی تەرخانە ، ئەوی بمەوێ دەربارەی دیارترین پرۆژەكان بیلێم دەربارەی صـدیق ، تەواوبوونی پرۆژەی مایكرۆفە كـە بە دیاردەیە كی نوێ‌و شارستانی دائەندرێت‌و كارەباش كێشـەی چارەسەر بووە بە هۆی پرۆژەیەكی تازەوە كە بـۆ ئەم مەبەستە هاتۆتەدی .. ئەمەو سـەرباری پەیوەندیمان بە هاووڵاتیانەوە بۆ چارەسەركردنی هەر پێویستی‌یەك لە ڕووی خزمەتگوزاری شارەوانیەوە .

● نە خۆشخانەیەكی شارستانی ..

كە بەڕێز قایمقامی قەزاكەمان جێ هێشت ، ڕاستەوخۆ چووینە نەخۆشخانەی صدیق ، ئەوەی كـە بـە تەواوی هەستی پێ دەكرێ ، بایەخدانی كارگێڕانە بەم نەخۆشخانەیە لـە ڕووی پێویستی هاووڵاتیان‌و پاك‌و خاوێنی كە لە هەموو بەشەكانی‌دا ڕەنگ ئەداتەوە ..

دوكتۆر عبدالرزاق احمد محمود دەربارەی ئەم نەخۆشخانەیە ووتی :ـ

بەشـەكانی نەخۆشـخانە ئافرەت‌و پیـاو دەگرێتەوە ، بەشـی لـە دایك‌بوون‌و منـداڵ‌و بریندار‌بوون‌و كاری بە پەلەو (اشعە) و بەشـی خوێن‌و ددان‌و خوێن بەخشین .. ئەوە زیاتر جێ‌ی بایەخ‌دانە بەلای ئێمەوە ، ئەو تیپە تەندروستی‌یانەیە كـە بە هەموو ناوچەكانی قەزاكە بڵاو بوونەتەوە ، بەتایبەتی لە گوندەكان ، كـە هاووڵاتیان زیاتـر پێویستیان بـەم تیپە تەندروستی‌یانە هـەیـە .. هەروەها تیپی تایبەتیمان هەیە بۆ چاودێری ئـاوو گازینۆكان .

لە بەشی « عملیات » پێویستی زامن كراوە ، لە بەشی چاوەدێری‌كردنی ئافرەتانەوەش هـەمـان وێنە ، بەشی خۆپاراستن وەكو هەموو لایەنەكانی تر هەنگاوی ناوە ..

لـەم مـاوەیەی دوایی‌دا چەندان كـۆڕو كۆبوونەوە بۆ هاووڵاتیان ڕێكخراوە لـە پێنـاو ڕوونكردنەوەی لایەنی تەندروستی‌و خۆ پاراستن‌و بایەخ‌دان بە ژیانی تەندروستی ، بەتایبـەتی ئـەو كۆڕانەی كە بۆ ناوچەكانی دەورو پشت ڕێكخراون . بـە گوێرەی مەلبـەندی تەندروستی‌یەوە . لـە نەخشەی تازەدا بڕیار دراوە بـە زۆركردنی ئـەم مەلبەندانە ... جگە لەوەی كە بە سەركردنەوەمـان بەردەوامە لـە هەموو ناحیەو گوندەكانـدا بـۆ زامن‌كردنی لایەنی چاكی تەندروسـتـی بـۆ هاووڵاتیان .

Institut kurde de Paris